

GÆLD, GÆLDSRÅDGIVNING OG GÆLDSSANERING FOR SOCIALT UDSATTE

ADVOKATERNE
FOLDSCHACK OG FORCHHAMMER

RÅDET FOR
SOCIALT
UDSATTE

GÆLD, GÆLDSRÅDGIVNING OG GÆLDSSANERING FOR SOCIALT UDSATTE

INDHOLD

1. Forord.....	5
2. Indledning	6
3. Resume.....	8
4. Hvordan opstår gæld.....	9
5. Gældstyper, herunder opdeling i offentlig og privat gæld.....	11
6. Inddrivelsesregler	13
7. Mulige veje ud af gælden	22
8. Mulighed for rådgivning.....	30
9. Barrierer for socialt udsatte med gæld i forhold til at løse andre problemer.....	32
10. Barrierer for socialt udsatte i forhold til at få rådgivning og hjælp til gældsproblemer	33
11. Samspejlet mellem socialpolitik og gældsproblemer	34
12. Gæld fra strafbar handling	37
13. Internationale eksempler	38
14. anbefalinger.....	40
15. Noter, herunder oversigt over væsentlige love, bekendtgørelser m.v.....	46

Kolofon:

Oplag: 1.000

Grafisk produktion og layout:
Line Kirketerp Koch

ISBN:

Online: 978-87-7546-500-2

Trykt: 978-87-7546-501-9

Rapporten kan bestilles gratis eller downloades på
Rådet for Socialt Udsattes hjemmeside www.udsatte.dk

FORORD

En ung kvinde, hvis historie bliver fortalt i denne rapport, udviklede angst for sin postkasse. Det gjorde hun, fordi postkassen altid var fyldt med rykkere og rudekuverter, som mindede hende om hendes håbløse gæld. Gæld fylder meget i socialt udsattes bevidsthed. Spørger man brugerne af landets væresteder om, hvad deres største drøm er, svarer allerflest, at det er at blive gældfri. Hver anden har den drøm.

Rådet for Socialt Udsatte har længe ønsket at bringe spørgsmålet om socialt udsattes gældsproblemer op på den politiske dagsorden. Det er meget vanskeligt at få en politisk diskussion, for ansvaret er placeret mange steder, og typisk skubbes det rundt fra ministerium til ministerium, fra sektor til sektor. Noget af regelsættet handler om forebyggelse af gældssætning, andet om mulighederne for gældssanering og eftergivelse af gæld. Ansvar for gældsrådgivning ligger et helt tredje sted. Og så er der forskel på regelsættet for henholdsvis offentlig og privat gæld. Det er kompliceret stof, og juraen er omfattende og vanskelig tilgængelig.

Rådet har på den baggrund bestilt denne rapport. Rapportens hovedforfatter er en af landets mest vidende advokater på området, advokat Line Barfod fra Advokaterne Foldschack & Forchhammer. Rapporten er udarbejdet i perioden april-oktober 2014.

Rapporten indeholder en beskrivelse af regler og praksis på området og skitserer de problemer, som særligt socialt udsatte møder i forhold til gæld og gældssanering. Desuden indeholder rapporten afslutningsvis en række anbefalinger til tiltag, som kan bidrage til, at socialt udsatte bedre kan hjælpes indenfor de eksisterende regler, samt anbefalinger til ændringer i reglerne, som kan forebygge gældssætning eller forbedre mulighederne for gældssanering for socialt udsatte. Anbefalingerne er på Rådets opfordring lavet af rapportens forfatter og står for forfatterens regning. De er således ikke blevet drøftet i Rådet for Socialt Udsatte.

Rapporten vil forhåbentlig – både i kraft af den klare, pædagogiske fremstilling af området og de konkrete anbefalinger til forbedringer – bidrage til at skabe et grundlag for at diskutere politisk ansvar og behov for ændringer. Rådet for Socialt Udsatte vil med afsæt i rapporten i den kommende tid tage socialt udsattes gældsproblemer op til debat.

Tak til Line Barfod og hendes kollegaer ved Advokaterne Foldschack & Forchhammer for det store arbejde med rapporten og tak til følgegruppen, som på baggrund af omfattende erfaring og indsigt i socialt udsattes gældsproblemer har bidraget konstruktivt til at kvalificere arbejdet med rapporten: Sandy Madar fra Den Sociale Retshjælp, Morten Nielsen fra Sekstanten, Betina Sand fra Missionen blandt Hjemløse, Eva Tetzlaff og Feline Tietgen fra Settlementets Gældsrådgivning, Mette Stockholm og June Crondahl Pedersen fra KFUM's Sociale Arbejde, Maia Skov fra Frelsens hær, Anette Mathiasen fra Forbrugerrådet TÆNK samt medlem af Rådet for Socialt Udsatte, Hanne Thomsen.

Jann Sjørnsen
Formand for Rådet for Socialt Udsatte

KAPITEL 1:

INDLEDNING

FAKTA

Ifølge Experian/RKI var der pr. 1. januar 2013 782.257 registreringer i RKI. Der var registreret 225.940 personer (den samme person kan godt være registreret for flere gældsposter). De havde en samlet gæld på over 15 milliarder kr.

FAKTA

Ved udgangen af juli 2014 havde 744.982 personer gæld til inddrivelse via SKAT.

Den samlede restance udgjorde 52,2 milliarder kr.

Kilde: Skatteministeriets svar på Folketingets skatteudvalgs spørgsmål nr. 725 (alm.del) af 19. august 2014.

Når man står midt i kaos og ikke kan overskue sin økonomi, er arbejdsløs, måske også hjemløs, konstant modtager rykkerbreve, bliver indkaldt til fogedretten og er bange for at blive sat ud af sin lejlighed - så tror mange, at man kan få hjælp og måske endda få en gældssanering. Men som reglerne er indrettet i dag, kan man normalt først få gældssanering, når man er kommet igennem kaos og kriser, når man har fast bolig, fast arbejde og har levet i flere år uden at stifte ny gæld.

For langt de fleste er det forbundet med stor skam ikke at kunne betale, hvad man skylder. Dét ikke at kunne overskue sin egen privatøkonomi er for mange endnu mere tabuelagt, end for eksempel at fortælle om et alkoholmisbrug. Derfor vokser problemerne sig ofte langt større, end de behøvede.

Gæld er et stort samfundsmæssigt problem på linje med andre sociale problemer, såsom misbrug. Men i modsætning til for eksempel misbrug og andre kendte sociale problemer, er det kun cirka ti år siden, at man i Danmark politisk er begyndt at anerkende gæld som et samfundsmæssigt problem. Og der er stadig ikke én bestemt instans, der politisk har ansvaret for at sikre, at man tager hånd om problemet.

Der er tale om en samfundsmæssig udfordring, som rammer hundredetusindevis af mennesker i Danmark, og som ofte fører til meget store sociale problemer eller følger med andre store sociale problemer. Hvis en borger ikke får løst sit gældsproblem, kan det blive meget svært at finde løsninger på andre problemstillinger.

Gæld reguleres i adskillige ministerier, blandt andet:

- Erhvervsministeriet, der varetager reguleringen af den finansielle sektor, og dermed hvad betingelserne er for gæld.
- Justitsministeriet, der har ansvaret for en række af de grundlæggende love på området, herunder inkassoloven om, hvornår og hvordan private må inddrive gæld, retsplejeloven, som gælder generelt i forhold til inddrivelse af gæld, og konkursloven, der indeholder reglerne om gældssanering.
- Skatteministeriet, der har ansvaret for hele den offentlige gældsinddrivelse og ansvaret for såvel regler som den praktiske udførelse af, hvordan dette foregår.
- Socialministeriet, der har ansvaret for, hvordan man i forhold til den sociale lovgivning og de kommunale socialforvaltninger prøver at afhjælpe gældsproblemer.
- Boligministeriet, der har et vist ansvar i forhold til den del af gældsproblemerne, der skyldes eller påvirker muligheden for at betale sin husleje.

I kommunerne har man ansvaret for at prøve at hjælpe den enkelte borger med gældsproblemer. Men samtidig er det også ofte kommunen, som borgeren skylder penge på forskellig vis.

I Folketinget kan spørgsmålet om gæld ligge i for eksempel skatteudvalget, retsudvalget, erhvervsudvalget, kommunaludvalget, socialudvalget eller boligudvalget.

Særligt for socialt udsatte er gæld et meget stort problem. Der er mennesker, der bliver socialt udsatte på grund af gæld, og en meget stor del af socialt udsatte har gæld og har derfor svært ved at se, at det er muligt for dem at komme ud af deres sociale problemer. Mange socialt udsatte kender ikke deres rettigheder og muligheder i forhold til at komme ud af gælden og tror, at det er nærmest umuligt for dem at få et arbejde og en arbejdsindkomst, så længe de har en gæld, og de kan derfor ikke se nogen vej ud af deres problemer.

Denne rapport er bestilt af Rådet for Socialt Udsatte, der har ønsket at få belyst gældsproblemerne med særlig opmærksomhed på socialt udsatte. Rapporten beskriver i hovedtræk, hvordan regler og praksis er på området, og indeholder derudover også et kort afsnit om, hvad man har gjort på området i tre af de øvrige nordiske lande, som vi normalt sammenligner os med.

Desuden er der i rapporten et afsnit med anbefalinger til, hvad man kan gøre for at forbedre situationen på området i Danmark.

Rådet for Socialt Udsatte har haft en følgegruppe bestående af en række af de gældsrådgivninger, der yder gældsrådgivning i dag med bevillinger fra satspuljemidlerne. Denne følgegruppe har drøftet udformningen af rapporten og forslagene til anbefalingerne, således at disse også er med til at afspejle de problemstillinger, som gældsrådgivningerne møder i deres dagligdag.

Desuden har følgegruppen fremsendt en række konkrete cases, der er medtaget i rapporten for at vise, hvad det er for nogle problemer, man møder ude i gældsrådgivningerne.

Følgegruppen og dens enkelte medlemmer kan dog ikke drages til ansvar for denne rapport, da de ikke har haft en endelig vetoret i forhold til rapportens udformning.

Det er håbet, at denne rapport kan medvirke til at højne vidensniveauet blandt de, der arbejder med gældsproblematikker, de, der arbejder med socialt udsatte, og de beslutningstagere, der har mulighed for at ændre på vilkårene. Desuden er det et håb, at de forslag, der er til anbefalinger, som kan føre til forbedringer på området, vil blive nøje overvejet iblandt beslutningstagerne.

Martin, 32 år

Martin er 32 år og har indtil for 7 år siden drevet selvstændig servicevirksomhed. Men under finanskrisen gik hans virksomhed konkurs. I dag bor Martin på skiftende herberger i København. Han har en drøm om at få egen lejlighed, men et udestående til DONG forhindrer denne drøm.

Da det langt om længe lykkedes Martin at få registret adresse på et herberg, begyndte rudekuverterne at vælte ind. Med kontanthjælp som indkomstgrundlag har han ikke mulighed for at afdrage på sin gæld, som er i størrelsesordenen 2-3 millioner kr. Han drømmer om at komme videre med sit liv og igen komme i arbejde.

FAKTA

Ved udgangen af 2012 udgjorde de samlede offentlige restancer 79,1 milliarder kr. SKAT har beregnet betalingsevne for 389.000 personer, som tilsammen skylder 27,5 milliarder kr. Heraf har 185.000 personer, med en samlet gæld på 11,6 milliarder kr., ingen betalingsevne.

Kilde: Skatteministeriets svar på Folketingets skatteudvalgs spørgsmål nr. 281

KAPITEL 2:

RESUME

Denne rapport beskriver, hvordan gældsproblemer opstår, hvilke regler der gælder i forhold til inddrivelse af gæld, samt hvilke muligheder der er for at komme ud af sin gæld, herunder muligheden for gældssanering.

Det er desuden beskrevet, hvilke muligheder der er for at få rådgivning om gældsproblemer. Der er såvel igennem hele rapporten som i særlige afsnit fokus på de særlige barrierer og problemer, der er for socialt udsatte på gældsområdet. Der er endvidere et kort afsnit omkring, hvilke muligheder der er for gældsrådgivning og gældssanering i tre af de øvrige nordiske lande, Norge, Sverige og Finland, som er lande, vi normalt sammenligner os med, og som på dette område ligger foran Danmark.

Endelig er der på baggrund af rapporten fremlagt en række anbefalinger til, hvad man kan gøre, hvis man ønsker at mindske de samfundsmæssige problemer med gæld og hjælpe særligt socialt udsatte, der i dag er ramt af store gældsproblemer.

De vigtigste anbefalinger er:

- Et væsentligt **løft af gældsrådgivningen**. Herunder fast finansiering, kvalitetskrav, uddannelse i gældsrådgivning. En hjemmeside med overblik over regler, rådgivningsmuligheder m.m.
- En **særlig lov om gæld**, herunder gældsrådgivningen.
- En **nemmere adgang til at få gældssanering, når man står midt i kaos**, således at særligt socialt udsatte kan få hjælp, imens de er socialt udsatte og ikke først i det øjeblik, hvor de er kommet ud af såvel deres gældsproblemer som deres øvrige problemer, har fået fast arbejde, bolig m.v.
- **En mulighed for at få eftergivet/gældssaneret gæld fra en strafbar handling**, hvis man har afsonet sin straf og er blevet/er i gang med en resocialisering. Regeringens Udvalg om Forebyggelse og Resocialisering er

netop kommet med anbefalinger om, at det skal være muligt at få eftergivet sagsomkostninger. Det vil være et vigtigt skridt i den rigtige retning. Men man er nødt til også at se på den øvrige gæld, som er opstået som følge af den strafbare handling, herunder bødekraft, erstatningskrav m.v.

- **En fjernelse af muligheden for at foretage lønindeholdelse på 400 kr. månedligt hos hjemløse og andre socialt udsatte**, da det er mange penge, hvis man ikke har nok at leve for.
- **Et øget fokus på retssikkerheden** for de borgere, der har gæld til det offentlige. Herunder klare regler, tilgængelig vejledning og årlig årsopgørelse fra SKAT.
- **En strammere regulering af den finansielle sektor**, så det kan blive sværere at komme ud i de store gældsproblemer, som mange rammes af i dag. Herunder bør der indføres et **loft over ÅOP (renter og gebyrer)**, så man ikke kan tage for eksempel sms-lån med renter på mange hundrede procent om året. Desuden bør indføres en straf for banker, der overtræder reglerne og trækker fra folks lønkonto, så de for eksempel ikke har råd til at betale deres husleje.
- **En lovfæstet ret til at oprette en budgetkonto** (uden kredit), således at man kan sikre, at de faste udgifter bliver betalt til tiden hver måned.
- **En oplysningskampagne** til borgere omkring gæld, herunder om hvordan man bør håndtere situationen, når man har gæld. Ordningen skal ikke bare rettes mod personer, som har gældsproblemer, men bør også have et forebyggende element.

KAPITEL 3:

HVORDAN OPSTÅR GÆLD

Vores samfund er i dag bygget op om, at stort set alle borgere skal låne penge. Det kan være store beløb, som for eksempel når man skal anskaffe sig en ejerbolig, hvad enten det er hus, ejerlejlighed eller andelslejlighed. Det kan være store anskaffelser som en bil, eller det kan være mindre anskaffelser som TV, møbler m.v. Det kan være til forbrug, for eksempel rejser. Eller det kan være, at man har kontokort til at købe ind i forskellige butikker m.v. Det kan også være, at man har en kassekredit til at betale sit løbende forbrug.

Det er i dag ekstremt nemt at låne penge – også større beløb. Man bliver hele tiden opfordret til at låne penge, for eksempel i forretninger, i reklamer på gaderne, i aviserne og på nettet. Mange oplever også at få tilsendt breve med opfordring til at låne. Ofte skal man blot skrive under, uden at der skal opstilles budget eller andet. Nogle gange er det eneste, der bliver tjekket, om man står i et debitorregister (for eksempel RKI/Experian).

Mathilde, 28 år

For Mathilde startede gældsspiralen, da hun fyldte 18 år. Hun blev myndig, optog SU-lån, kassekredit og forbrugslån over sms. Mathilde havde ikke lært hjemmefra, hvad det indebærer at stifte gæld. De mange rudekvarter endte med at fylde hendes postkasse, og til sidst udviklede hun decideret angst for postkassen. I dag er hun 28 år og slås stadig med udeståender til private kreditorer og SKAT.

Når lån bliver til gæld

For de fleste fungerer det fint at låne penge. Man optager gæld, når man har behov for det, og betaler så løbende af. Men for nogle mennesker sker der det, at de kommer i en situation, hvor de ikke kan betale det, de har aftalt på deres gæld, og så opstår gældsproblemerne.

Gældsproblemer rammer typisk mennesker efter, at der er sket en markant social begivenhed i deres liv. Det kan være, de bliver ramt af en skilsmisse, de bliver arbejdsløse, får en

sygdom, kommer ud for en ulykke eller lignende og derfor ikke har så mange penge, som de havde før – med den konsekvens, at de ikke kan klare alle deres forpligtelser. Det kan være, at de ikke kan betale deres faste udgifter, så gælden vokser endnu mere. Ofte har folk lidt gæld i forvejen og optager så yderligere lån for at klare skærene i den periode, hvor de har en krise og tror, at de hurtigt kommer over det. Men for en del mennesker vokser gælden dem over hovedet, så de mister overblik over situationen.

Det kan også være personer, som simpelthen bruger flere penge, end de har. En del unge har ikke overblik over deres økonomi og bruger meget mere, end de egentlig har råd til, og kommer dermed ud i en uoverskuelig gæld.

Man skal betale hvad man skylder

Næsten alle mennesker i Danmark har den opfattelse, at når man har påtaget sig en gæld, så skal den også betales – man skal overholde sine forpligtelser og svare enhver sit. Det er et godt og sundt princip, som det er afgørende for samfundet at fastholde. Men hvis man rent faktisk ikke har råd til at overholde alle sine forpligtelser – ikke har råd til at betale alle de aftalte afdrag på gæld – så kan det føre til store problemer, også for samfundet.

Mange forsøger at betale dét, man har aftalt til kreditorerne, samtidig med de faste udgifter, men har simpelthen ikke råd til det hele. Derfor udskyder man den ene regning den ene måned og den anden regning den næste måned. Ofte bliver der også optaget nye lån eller købt på konto for at få råd til dagligvarer, også i den sidste del af måneden. Det kan man gøre i en periode, men på et tidspunkt ramler det sammen, og man kan ikke længere håndtere alle de mange regninger, rykkergebyrer, skrivelser og så videre.

Gældsspiralen vokser

Når man ikke længere kan overholde sine forpligtelser, så kan det have meget store konsekvenser. Hvis man er kommet i huslejerestance, kan man blive sat ud af sin lejlighed. Hvis man ikke betaler termin, lån og så videre, kan man

blive sat ud af sin ejerbolig eller andelsbolig. Hvis man ikke betaler sit kontingent til A-kasse, kan man blive smidt ud af A-kassen og dermed miste dagpengeretten. Telefonen kan blive lukket. El-selskabet kan lukke for strømmen, og der kan være en række øvrige konsekvenser.

Som regel, når folk er endt i den situation, vil de undervejs løbende have forhøjet gælden. Ofte sker der det, at der kommer et underskud på budgetkontoen, og banken omdanner så en del af underskuddet til lån eller en kassekredit. Men banken gør ikke noget ved det grundlæggende problem, og så vokser gælden bare.

Der er også mange, der får købt for meget på konto, og måske får flere forskellige kontokort, kreditkort og så videre, så gælden bare vokser. Samtidig vokser restancerne vedrørende de faste udgifter, og man begynder også at få gæld til det offentlige, fordi man ikke får betalt det, man skal dér. Alle indtægter går til at betale af på gælden, og gældsspiralen bare vokser og vokser.

Socialt udsattes gæld

Der kan være særlige årsager til gæld for socialt udsatte. Det gælder for eksempel misbrugere, der skal finansiere deres misbrug, og som dermed meget nemt kommer ud i en stor gæld, samtidig med at de typisk er i en situation, hvor de ikke har overblik over deres økonomi.

Jesper, 54 år

For Jesper startede det hele ellers godt. I 2003 startede han som 43-årig som selvstændig, og hans kone blev ansat i virksomheden. Men selv om ægteparret sled hårdt i det, gik selskabet konkurs i 2005. Huset, som dannede rammen om familien med tre børn, måtte sælges, men Jesper fik et job og med hans løn kunne økonomien lige netop løbe rundt.

I 2009 blev Jesper fyret fra sit arbejde på grund af finanskrisen, og herfra gik det hurtigt. De faste udgifter blev betalt med flere forskellige forbrugslån og med pengene fra salget af familiens bil, som de ikke længere havde råd til at beholde.

Andre har overtaget eller er blevet viklet ind i deres partners eller tidligere partners gæld, eller har optaget en del gæld under et forhold, som reelt er gået til partneren. Enten fordi man var forelsket og ønskede at hjælpe, eller fordi man følte sig tvunget/truet til at gøre det. Eller fordi partneren misbrugte éns identitet.

Det kan også være personer, der er blevet misbrugt, har været udsat for incest, vold m.v., som erfaringsmæssigt kan kompensere for deres senfølger og psykiske mén ved at have et rimeligt højt forbrug. Det er en anerkendt psykologisk reaktion, at personer, som har været traumatiseret, kan forsøge at kompensere ved at "købe sig til glæde".

Nogle former for psykiske lidelser medfører også en høj risiko for gældsstiftelse. Det kan for eksempel være fordi, man i en manisk periode, låner rigtig meget og køber meget på kredit, eller fordi man i forbindelse med en depression slet ikke er i stand til at overskue sin økonomi og heller ikke er i stand til at gå i banken og få betalt sine regninger eller at opsøge hjælp og rådgivning.

En del personer, der har udviklingshæmning, er sent udviklede, har hjerneskade eller lignende, har også problemer med gæld, fordi de ikke kan overskue de mange tilbud og nemt kan lokkes til at skrive under på optagelse af gæld – uden at kunne overskue konsekvenserne.

Gælden og afdragene voksede, så Jesper endte med at skulle betale afdrag på 10.000 kr. om måneden. Gælden, brevene og de tårnhøje renter førte til, at Jesper fik en depression.

Med hjælp fra Forbrugerrådet TÆNK's gældsrådgivning fik Jesper i 2011 en gældssanering, og økonomien blev sat under administration. Jesper har beskrevet det således overfor gældsrådgiverne: *"Gældssaneringen har været en god løsning for os, men det har ikke været en dans på roser. Vi har kun et lille rådighedsbeløb hver måned, og det kan være svært at få enderne til at mødes. Det, som er fordelene ved gældssaneringen, er, at vi har fået afklaret vores økonomiske situation, og at vi har fået fred for kreditorerne. Det er et enormt psykisk pres altid at have kreditorerne på nakken. Selvom forløbet har været hårdt, så har vi nu noget at se frem til."*

KAPITEL 4:

GÆLDSTYPER, HERUNDER OPDELING I OFFENTLIG OG PRIVAT GÆLD

Det er vigtigt at se på, hvilke typer gæld den enkelte har. Der findes mange forskellige typer gæld, som der gælder forskellige regler for, og som vurderes på forskellig vis, hvis man søger hjælp.

Det vigtigste er at få afklaret, om der er tale om offentlig gæld eller privat gæld.

Offentlig gæld

Offentlig gæld er for eksempel, hvis man ikke har fået betalt sin licens. Eller hvis man ikke har fået betalt nok i SKAT, for eksempel fordi man ikke har været korrekt forskudsregistreret, fordi man har glemt at oplyse, at man er kommet i arbejde, eller hvis man har fået større indtægter eller ikke har fået rettet, at man ikke længere har ret til nogle fradrag. I de tilfælde får man en restskat.

Offentlig gæld kan også være, at man har fået for meget udbetalt i boligstøtte, som man så skal betale tilbage. Det kan være, at man har betalt for lidt til daginstitution. Eller det kan være, at man har fået udbetalt for meget i kontanthjælp og så skal betale tilbage.

De fleste, der tager en uddannelse, ender med at have studiegæld, som også er en offentlig gæld. Børnebidrag kan også blive til en offentlig gæld – hvis man ikke har betalt, og det offentlige har udlagt børnebidraget, så skylder man i stedet til det offentlige.

Hvis man har haft en virksomhed, så kan man skyldes moms, A-skat, og diverse afgifter til det offentlige.

Desuden kan der være tale om bøder og sagsomkostninger, hvis man har begået forbrydelser.

Endvidere kan der være dét, man kalder for DSB-bøder, men som er afgifter, fordi man har kørt i tog uden at have en gyldig billet. Det kan også være parkeringsafgifter eller andre former for afgifter, der opkræves af det offentlige.

Desuden kan der være tale om renter og gebyrer på den offentlige gæld.

Privat gæld

Privat gæld kan for eksempel være, at man har haft hus, lejlighed eller andelslejlighed, som er blevet solgt med et tab, og hvor der så er en restgæld til kreditforeninger, banker m.fl. Det kan også være, at man har haft en lejebolig, hvor man har huslejerestance eller en fraflytningsregning, hvor dét, der skal betales for at sætte boligen i stand, er større end depositum eller indskud.

Privat gæld kan også være lån til bank. Det kan være kassekredit til en bank – man skal nemlig være særligt opmærksom på, at en kassekredit betragtes som, at man løbende stifter ny gæld. Der kommer penge ind normalt hver måned i form af løn, pension, kontanthjælp eller andet, og man hæver så løbende på kassekreditte til at betale sine udgifter. Dermed stifter man hele tiden ny gæld, og det kan have stor betydning, hvis man for eksempel vil forsøge at få gældssaner eller eftergivelse af sin gæld.

Når man går i gang med at prøve at få styr på sin gæld, er det derfor vigtigt, at man straks får stoppet kassekreditte. Dette kan gøres ved, at man enten får sin bank med på, at man kan få kassekreditte omlagt til et lån, eller ved at få en ny lønkonto – enten i samme bank eller i en anden bank – hvor der ikke er nogen kredit på.

Privat gæld kan stamme fra, at man har haft en virksomhed, hvor der er en række regninger, som man ikke har kunnet betale. Det kan også være, at man har haft nogle håndværkere til at lave noget for sig, som man ikke kan betale. Det kan være, at man ikke har kunnet betale sine regninger, for eksempel på mobiltelefoner, eller der kan være andre restancer på de faste udgifter.

Køb på diverse kontokort, for eksempel Magasinkort, benzinkort eller H&M-kort, er også privat gæld. Ofte når man køber ind i forretninger, bliver man opfordret til at oprette et kontokort, som giver lidt rabat, men som samtidig ofte har meget høje renter og gebyrer, hvis man ikke straks betaler. Det kan for mange være svært at overskue, hvor meget det egentlig koster ekstra at købe på kontokort i forhold til for eksempel at få et lån eller en kassekredit i banken. Og en del bliver lokket til at købe noget, som de ellers ville vente med at købe, til de havde penge til det – eller måske ville beslutte slet ikke at købe.

I de seneste år er der kommet kviklån og sms-lån, hvor man meget hurtigt kan låne små beløb typisk via sin mobiltelefon, tablet eller computer. Renter og gebyrer på disse lån er ofte så høje, at gælden lynhurtigt vokser til flere gange dét, man oprindeligt lånte. For eksempel er det ikke unormalt, at et sms-lån på 5.000 kr., som skal tilbagebetales efter 30 dage, kan have en effektiv årlig rente på 700 procent. Disse lån har almindeligvis en debitorrente på omkring 19 procent, hvilket svarer til, at gælden bare 30 dage efter er steget til næsten 6000 kr. De fleste, der optager sådanne lån, kan ikke overskue, hvad det egentlig koster dem.

Privat gæld kan også være lån fra familie og venner, hvilket ofte kan give store sociale problemer. En ting er, hvis man ikke har råd til at bidrage ved for eksempel at invitere andre hjem til sig eller have en lille gave med til en fødselsdag, eller have et bidrag med til et sammenskudsgilde, men hvis man oven i købet har lånt af familie og venner, så kan det være meget svært at møde op og se dem i øjnene og fortælle, at man alligevel ikke har råd til at betale det, som man skylder dem. Det resulterer i, at nogle isolerer sig fuldstændig og ender med slet ikke at deltage i sociale sammenhænge længere. Dermed kan socialt udsatte blive endnu mere udsatte.

Privat gæld kan desuden være erstatning, hvis man har begået en forbrydelse og er blevet dømt til at betale erstatning til offeret for forbrydelsen.

Privat gæld kan endelig være dummebøder eller andre former for gæld til kriminelle, og her er vi udenfor, hvad det er muligt at klare med gældsrådgivning. Der er man nødt til at gå til politiet for at få hjælp.

KAPITEL 5:

INDDRIVELSESLØSREGLER

Gældsføngslet er afskaffet

Selvom gældsføngslet stort set blev afskaffet for over 150 år siden, har mange mennesker i Danmark stadig den opfattelse, at det er ulovligt ikke at betale, hvad man skylder.

Gældsføngslet, som fandtes frem til cirka midten af 1800-tallet, fungerede på den måde, at man blev sat ind i et særligt gældsføngsel, når man skyldte penge og ikke kunne betale. Der skulle man så sidde, indtil gælden var betalt. På et tidspunkt indså man, at det ikke virkede, og at folk ikke fik råd til at betale deres gæld samtidig med, at de sad i føngsel, og man afskaffede derfor gældsføngslet.

Den sidste rest af gældsføngslet blev afskaffet for knap 10 år siden, da man også afskaffede kommunernes mulighed for at beslutte, at en person, der ikke betalte sin børnebidragsrestance, skulle sidde i føngsel, til restancen blev betalt.

Der resterer dog fortsat den del af gældsføngslet, der vedrører bødeføngning, men det fungerer på den måde, at bliver man i en straffesag dømt til at betale en bøde og ikke kan betale, så kan bøden i nogle tilfælde veksles til føngsel. Det betyder, at når man har siddet i føngsel, så har man afsonet sin bøde, og så skylder man ikke længere noget vedrørende bøden.

Det er således i dag ikke ulovligt at undlade at betale, hvad man skylder. Den eneste undtagelse er, hvis man har ansatte og skal indbetale A-skat for disse ansatte – i det tilfælde er det ulovligt ikke at betale A-skatten.

Trangsbeneficiet – et beskedent hjem (man skal ikke betale, hvis man ikke har råd)

I dag er udgangspunktet for lovgivningen, at folk ikke skal betale på deres gæld, hvis ikke de har råd til det. Dette er fastslået i retsplejelovens § 509 – den bestemmelse der også kaldes for trangsbeficiet.

Trangsbeficiet fastsætter, at en skyldner skal overlades det, der er nødvendigt for at have et beskedent hjem.

§ 509: "Udlæg kan ikke foretages i aktiver, bortset fra fast ejendom, der er nødvendige til opretholdelse af et beskedent hjem og en beskeden levemåde for skyldneren og hans husstand"

Hvad, der er nødvendigt for at opretholde et beskedent hjem, afgøres af retspraksis i fogedretterne og undergår en løbende udvikling. Grundprincippet er, at man normalt ikke kan fratage folk det, som det er normalt at have i de fleste hjem i landet. Det betyder for eksempel, at man i dag ikke kan tage et farvefjernsyn fra folk, hvor det dengang, hvor farvefjernsynene kom frem, var den nyeste luksus, som man derfor godt kunne tage fra folk.

Man kan således normalt beholde sit almindelige indbo, hvis fogeden kommer på besøg for at se, om man har noget, der kan tages fra en. Hvis man har købt særlige dyre møbler, gælder dette dog ikke. Hvis man for eksempel har købt et B&O-fjernsyn til 50.000 kr., så vil fogeden kunne tage dette, eller hvis man har købt en meget dyr seng til 80.000 kr., så kan fogeden også tage den, da man i stedet kan købe en billig seng, for eksempel brugt.

Reglerne omkring tvangsinddrivelse af gæld er fastsat i dels retsplejeloven og dels i lov om inddrivelse af gæld til det offentlige (gældsinddrivelsesloven).

Ægtefæller har sær hæften og særråden

Man skal være opmærksom på, at der i dansk ret i forhold til ægtefæller gælder de to principper, der hedder sær hæften og særråden. Særråden betyder, at man som hovedregel kun må råde over sine egne ting og sine egne penge. Man har ikke ret til at bruge af ægtefællens penge uden at have aftalt det.

Sær hæften betyder, at man kun hæfter for den gæld, man selv har skrevet under på. Man hæfter således ikke for ægtefællens gæld, hvis man ikke har skrevet under på den. Dette gælder dog ikke altid ved offentlig gæld. Hvis man for eksempel har fælles børn i daginstitution, så hæfter begge ægtefæller for eventuel daginstitutionsrestance. Dertil kommer skattegæld, hvor man som ægtefæller har mulighed for at overføre fradrag mellem hinanden, og derfor hæfter man også for ægtefællens restskat, såfremt ægtefællen ikke selv betaler denne.

Hvis man søger om at få eftergivet sin gæld eller få gælds-sanering eller lignende, så vil der også blive stillet krav om, at man ser på hele husstandens betalingsevne. Der kan man altså ikke nøjes med at sige, at ægtefællen ikke hæfter. Baggrunden for dette er, at man her selv ansøger om at få eftergivelse/gælds-sanering i modsætning til den situation, hvor kreditorer kommer og vil tage penge fra en.

Inddrivelse af offentlig gæld

Der kom i 2005 helt nye regler omkring inddrivelse af offentlig gæld. Inddrivelsen blev samtidig samlet hos SKAT. De nye regler fastlagde, hvordan gælden skal inddrives, hvor meget der skal betales, hvor meget man skal efterlades til at leve for og så videre.

Disse faste regler har på mange måder været et stort fremskridt i forhold til gældsinddrivelse. Der er dels selve loven, der fastlægger de overordnede rammer, og så er der i *bekendtgørelse om inddrivelse af gæld til det offentlige* fastlagt de nærmere regler.

Man starter med at skylde en offentlig myndighed penge, typisk kommunerne, og derefter skal den myndighed, man skylder penge, sende en opkrævning om, at man skal betale.

Det fremgår dog af § 6 i *bekendtgørelse om kommunernes opkrævning af tilbagebetalingskrav efter lov om aktiv socialpolitik* og § 70 f, stk. 10, i *lov om en aktiv beskæftigelsesindsats*, at:

"kommunen yder henstand til skyldnere, der modtager uddannelseshjælp, kontanthjælp eller ressourceforløbsydelse efter lov om aktiv socialpolitik, og ikke har andre indtægter end førtidspension eller..."

Det følger således af disse bestemmelser, at hvis man er på kontanthjælp eller tilsvarende lave ydelser, så skal man ikke i første omgang tilbagebetale det, man måtte skylde kommunen, fordi man ikke har råd til det. Derfor vil det normalt være således, at kommunen oversender gælden til SKAT med henblik på senere inddrivelse. En del kommuner er dog ikke opmærksomme på reglerne, og der sker derfor jævnligt fejl, som kan have store konsekvenser for især udsatte borgere.

Der gælder en undtagelse fra reglerne, hvis man har en større betalingsevne, end folk normalt har, når de er på kontanthjælp eller førtidspension. Hvis man for eksempel har en meget lav boligudgift, eller hvis man har haft privat virksomhed, der har haft et stort underskud og derfor fremfører det skattemæssige underskud og ikke betaler skat, så har man et meget større rådighedsbeløb end normalt – og så kan kommunen gå ind og fastlægge, hvor meget man skal betale i afdrag for at afvikle den offentlige gæld, man har.

Der tilskrives renter på offentlig gæld, og der kan også pålægges gebyrer i bestemte tilfælde. Rentesatsen vil almindeligvis være 8,2 procent, men ved boligudlænslåne kan der være aftalt en anden rente mellem kommunen og borgeren. Der løber dog ikke renter på straffelovsbøder, konfiskationskrav og sagsomkostninger, som er opstået i forbindelse med straffesager.

SKAT opkræver gebyr på 140 kr. ved erindringskrivelse (rykkerskrivelse), 300 kr. ved iværksættelse af lønindeholdelse og 450 kr., når man indkaldes/tilsiges til at møde op hos fogeden, så de kan beslutte om der skal foretages udlæg (se mere lønindeholdelse og udlæg på de næste sider).

Lønindeholdelse

Den væsentligste mulighed for tvangsinddrivelse, som SKAT har i forbindelse med offentlig gæld, er muligheden for lønindeholdelse. Lønindeholdelse betyder, at SKAT tager en del af lønnen eller anden indkomst til betaling af offentlig gæld - nøjagtig ligesom der normalt trækkes penge til betaling af skat.

Det fremgår af § 12 i inddrivelsesbekendtgørelsens, at der normalt ikke må foretages lønindeholdelse i kontanthjælp, i SU og i flere andre ydelser. Udgangspunktet er derfor, at hvis man modtager en af disse ydelser, så kan der ikke foretages lønindeholdelse, og så må det offentlige afvente, at man får en anden form for indkomst, før de kan se på, om man kan betale sin gæld til det offentlige. Der er dog undtagelser herfor, som forklares i det følgende.

400 kroners-regel

Der er i 2011 i *gældsinddrivelseslovens § 4a* indført en mulighed for lønindeholdelse for en række særlige offentlige krav, for eksempel parkeringsbøder, DSB-bøder (afgift) og licens. Denne lønindeholdelse kan udgøre 400 kr. om måneden.

En del hjemløse kører med tog om vinteren for at få varmen, men de har typisk ikke råd til at købe billet, og derfor oparbejder de en stor gæld til DSB, nogle gange på over 100.000 kr. De kan blive trukket 400 kr. om måneden fra deres kontanthjælp eller lignende til afdrag på gælden.

Det er dog stadig således, at man skal have henstand, hvis man ikke har råd til at betale ud fra en vurdering efter transgbeneficiet i retsplejelovens § 509. Men det kræver, at man selv er i stand til at skrive til SKAT og søge henstand og forklare sit budget og forklare om, hvordan ens situation gør, at man ikke har råd til de 400 kr. om måneden. Det er der mange socialt udsatte, der ikke formår.

Begrundelsen for indførelsen af denne regel var, at denne type udgifter skal afholdes af det månedlige rådighedsbeløb. Men man glemte at rigtig mange, især socialt udsatte, har et rådighedsbeløb, der er langt mindre end det lovgiver har fastsat som udgangspunkt. Mange har derfor i forvejen ikke råd til at betale togbillet, licens m.v. Og hvis man trækker 400 kr. måneden, så har de endnu mindre at leve for.

FAKTA

I august 2014 blev der foretaget lønindeholdelse hos 41.991 personer.

Kilde: Skatteministeriets svar på Folketingets skatteudvalgs spørgsmål nr. 799 (alm. del) af 2014.

FAKTA

I august måned 2014 har SKAT inddrevet offentlig gæld ved særskilt lønindeholdelse hos 19.297 personer, der modtager indkomst, som er omfattet af inddrivelsesbekendtgørelsens § 12, for eksempel kontanthjælp.

Kilde: Skatteministeriets svar på Folketingets skatteudvalgs spørgsmål nr. 800 (alm.del) af 2014.

Hvor meget lønindeholdes

Såfremt man har en indkomst, der kan foretages lønindeholdelse i, så skal SKAT som udgangspunkt følge en tabel, der fremgår af *inddrivelsesbekendtgørelsens § 5*. Det fremgår

af tabellen, hvor meget man skal betale i procent af sin indkomst, afhængig af, hvor høj en indkomst man har. Der er forskellige satser afhængig af, om man har forsørgerpligt overfor børn eller ej.

IKKE FORSØRGERPLIGT OVER FOR BØRN		FORSØRGERPLIGT OVER FOR BØRN	
Procent	Nettoindkomstinterval per år (kr.)		Procent
5 %	107.810	134.439	0 %
6 %	134.440	142.049	4 %
7 %	142.050	149.659	4 %
8 %	149.660	157.269	4 %
9 %	157.270	164.879	4 %
10 %	164.880	172.479	5 %
11 %	172.480	180.099	6 %
12 %	180.100	187.699	7 %
13 %	187.700	195.319	8 %
14 %	195.32	202.909	9 %
15 %	202.910	210.529	10 %
16 %	210.530	218.139	11 %
17 %	218.140	225.749	12 %
18 %	225.750	233.369	13 %
19 %	233.370	240.959	14 %
20 %	240.960	248.569	15 %
21 %	248.570	256.179	16 %
22 %	256.180	263.799	17 %
23 %	263.800	271.409	18 %
24 %	271.410	278.999	19 %
25 %	279.000	286.619	20 %
26 %	286.620	294.229	21 %
27 %	294.230	301.839	22 %
28 %	301.840	309.449	23 %
29 %	309.450	317.049	24 %
30 %	317.050	324.669	25 %
30 %	324.670	332.269	26 %
30 %	332.270	339.889	28 %
30 %	339.890	347.489	29 %
30 %	347.490	+	30 %

Hvis man ikke har forsørgerpligt overfor børn, skal man således have en årsindkomst på over 107.810 kr. efter skat, før der kan foretages løninneholdelse. Og i så fald vil der blive trukket 5 procent til afdrag af offentlig gæld, dvs. 5.390 kr. årligt eller 449 kr. månedligt.

Betalingsevneberegning

Hvis man ikke mener at have råd til at betale så meget, som SKAT når frem til, at man skal ud fra tabellen, så kan man bede om at få foretaget en betalingssevneberegning. En betalingsevneberregning er en særlig beregning, der udarbejdes i henhold til *inddrivelsesbekendtgørelsen*, og hvor man ser på, hvor meget man egentlig har råd til at betale af på sin gæld.

I betalingsevneberegningen medtager man først alle den enkeltes indtægter – det kan være løn, boligstøtte og andre former for indtægter. Dernæst fratrækker man nogle få faste udgifter – det er boligudgifter, udgifter til faglige kontingenter, udgifter til lægeordineret medicin eller anden behandling og udgifter til transport over et mindstebeløb. Hvis man betaler børnebidrag eller har udgifter til samvær med et barn, kan dette også fratrækkes.

Derefter ser man på, hvor stort et rådighedsbeløb der er tilbage. Af dette rådighedsbeløb skal skyldneren både betale mad, tøj m.v., men også for eksempel udgifter til almindelig indboforsikring, til eventuel ulykkesforsikring, til telefon, til licens, til internetforbindelse og så videre – altså en række udgifter, som langt de fleste mennesker har, og som man har valgt skal være en del af rådighedsbeløbet.

EKSEMPEL PÅ BETALINGSEVNEBEREGNING:

Årlig nettoindkomst, kr.	150.000
Løninneholdelse i henhold til bekendtgørelse, 7 % pr. måned	10.500
	875

Indtægter voksen:

Løn efter skat	12.500
Boligstøtte	400
andet	

indtægter voksen ialt: 12.900

Udgifter voksen:

Husleje incl. varme	5.000
El	400
Fagforening + A-kasse	1.200
Transport (over 700 kr.)	-
Samværsudgifter	-
Medicin	100
Andet	-

udgifter voksen ialt: 6.700

Rådighedsbeløb voksen 6.200
normalt rådighedsbeløb voksen 5.850

(samlever 4.070 kr.)

Betalingsevne 350

Indtægter barn (4 år)

Børnebidrag	1.247
Børnefamilieydelse	1.134
Børnetilskud	872

barn i alt 3.253

udgifter barn:

Daginstitution med mad (delvis friplads)	1.000
Medicin barn	300

udgifter barn ialt: 1.300

Barn netto 1.953

normal rådighedsbeløb barn 2-7 år 2.040

(0-2 år = 1600, 2-7 år = 2040 kr., 7-18 år = 2940 kr.)

Evt. underskud barns rådighedsbeløb (87)

Voksens betalingsevne - barns underskud 263

Dvs. betalingsevne, kr.

263

Rådighedsbeløbet udgør i 2014 for en enlig person 5.850 kr. pr. måned.

Såfremt man har en ægtefælle eller samlever, udarbejdes der særskilt betalingsevneberegning for denne. For ægtefællen/samleveren udgør rådighedsbeløbet 4.070 kr. Hvis ægtefællen har udgifter til at betale af på gæld, kan disse fratrækkes, såfremt der er plads til dette i ægtefællens budget.

Såfremt skyldneren har udgifter til anden offentlig gæld, for eksempel studiegæld eller restskat, så kan disse i mange tilfælde også fratrækkes i betalingsevneberegningen.

Hvis skyldneren har udgifter til en privat gæld, så kan de kun fratrækkes, hvis de er gået til erhvervelser, der er omfattet af transgbeneficiet i *retsplejelovens § 509*. Hvis man for eksempel har været nødt til at købe et nyt købeskab, fordi det gamle var brudt sammen, og man betaler af på det lån, man tog til at købe køleskabet, så kan man normalt medtage den ydelse i betalingsevneberegningen.

Der udarbejdes en særskilt opgørelse for hvert barn i husstanden, hvor man ser på barnets indtægter – det kan være børnefamilieydelse, børnetilskud, som enlige forsørgere får, børnebidrag, hvis man ikke bor sammen med barnets anden forælder, eller andre indtægter, barnet måtte have. Derefter fratrækker man barnets udgifter, typisk til dagtilbud, for eksempel vuggestue eller børnehave, og andre nødvendige udgifter til barnet såsom medicin. Derefter ser man så på, hvor stort barnets rådighedsbeløb er. For et barn på 0-2 år udgør rådighedsbeløbet 1.600 kr. pr. måned. For et barn på 2-7 år udgør det 2.040 kr. pr. måned. For et barn på 7-18 år udgør det 2.940 kr. pr. måned.

Såfremt der for et eller flere af børnene er et overskud, så de i princippet også ville have en betalingsevne, så tillægges dette ikke til forælderenes betalingsevne. Det er meningen, at børneydelser skal gå til børnene og ikke til at betale på forældrenes gæld. Hvis opgørelsen for barnet viser, at der er mindre til rådighed, end der skulle være ifølge bekendtgørelsen, så skal der tages noget fra forælderenes betalingsevne og lægges til barnet, så barnet får det fulde rådighedsbeløb, før forælderen begynder at betale af på gæld.

Alle satser i *inddrivelsesbekendtgørelsen*, herunder også rådighedsbeløbene, reguleres hvert år.

Såfremt man når frem til, at der er et større beløb end rådighedsbeløbet tilbage, efter at de faste udgifter er betalt, så er der dermed en betalingsevne. Man ser derefter på, om betalingsevnen er større eller mindre end det beløb, man nåede frem til ud fra tabellen for lønindeholdelse. Betalingen fastsættes derfor normalt til det beløb, der fremkommer ved betalingsevneberegningen.

Modregning

Udover lønindeholdelse kan det offentlige også foretage modregning i børnefamilieydelse af daginstitutionsrestance. Det følger af *lov om børne- og ungedydelse, § 11, stk. 2*. Der kan dog ikke modregnes i børnefamilieydelsen for andre former for offentlig gæld.

Der kan foretages modregning i boligstøtte, hvis man har modtaget for meget boligstøtte eller for meget social pension. Det følger af *§ 49 i lov om individuel boligstøtte*. Man skal dog ved modregning stadig se på, om der er en betalingsevne. Såfremt der ikke er nogen betalingsevne, og man er omfattet af transgbeneficiet i *retsplejelovens § 509*, så kan der ikke foretages modregning.

Der kan foretages modregning i forskudsskat, hvis man skylder restskat til SKAT. Det er helt normalt for en stor del af befolkningen, at der foretages en sådan modregning. Det kan være op til ca. 18.000 kr., der kan modregnes. Også her gælder, at hvis ikke man har råd til at betale af på gæld, så kan der ydes henstand, men det kræver, at man ansøger SKAT om det. Det er meget vigtigt at være opmærksom på denne mulighed, da det kan være op til cirka 1.500 kr. om måneden, man kan få mere i rådighedsbeløb, hvis man ikke har råd til at betale en restskat og derfor får ændret sin forskudsskat, så der ikke er indregnet restskat. Igen kræver det dog, at man formår at ansøge SKAT herom, hvilket socialt udsatte kan have svært ved.

Det offentlige har endvidere en generel modregningsadgang. Dette medfører, at hvis man har krav på en ydelse og samtidig har gæld til det offentlige vedrørende en anden ydelse, så kan der foretages modregning – selvom de to krav intet har med hinanden at gøre. Hvis man for eksempel skal have overskydende skat betalt tilbage og samtidig skylder noget til en kommune, så vil der normalt blive foretaget modregning.

Andre inddrivelsesredskaber

Det offentlige kan foretage indberetning af gæld til et debitorregister, for eksempel RKI/Experian (læs mere om RKI/Experian nedenfor).

Det offentlige kan også, ligesom private, foretage udlæg i skyldeneres formue og aktiver. At der bliver foretaget udlæg betyder, at man ikke selv har fuld råderet over sine ejendele. Det kan for eksempel være ejerbolig, bil, dyrt indbo, værdifulde malerier, depositum i en lejlighed eller andet, som der kan foretages udlæg i, og som kan sælges på tvangsauktion, såfremt man ikke er i stand til at betale (læs mere om udlæg og tvangsauktion på de næste sider).

Desuden har det offentlige den helt særlige mulighed, at de kan fratage borgere retten til at udøve deres erhverv, hvis de har en gæld til det offentlige på over 100.000 kr. Det er indskrevet i en række love for personer, som skal have statsautoriseret autorisation for at udøve deres erhverv. Det gælder for eksempel for statsautoriserede el-installatører, taxachauffører, rottebekæmpere m.v. Det gælder desuden for revisorer og advokater (her er grænsen dog en gæld på 50.000 kr.).

Det virker umiddelbart fornuftigt, at man ikke kan være revisor eller advokat og have med betroede midler at gøre, hvis man samtidig har stor gæld til det offentlige, men det kan virke besynderligt, at man kan fratages sit erhverv, hvis man for eksempel er erhvervsdykker, el-installatør eller andet, hvor der ikke ses nogen sammenhæng, og hvor dét at fratage personen retten til at udøve sit erhverv mindsker muligheden for, at borgeren kan tilbagebetale gælden til det offentlige.

FAKTA

Erhverv hvor der er hjemmel til at fratage og nægte borgere deres autorisationer/bevillinger:

Advokater, Alkoholbevillinger, Busvognmænd, Bygningssagkyndige, Dispachører, Ejendoms-mæglere, Fødevareneringsbreve - restaurationer m.v., Førstegangsoomsætning af fisk – fiskeauktionarius, Godsvognmænd, Hjemmeservice, Inkassovirksomheder, Konservatorvirksomheder, Luftfartsvirksomheder, Marskandiservirksomheder, Pantelånervirksomheder, Registrerede revisorer, Rottebekæmpelse, Statsautoriserede revisorer, Taxikørsel, Translatører og tolke, Vagt-virksomheder

Privates mulighed for inddrivelse af gæld

Private kreditorer har langt fra samme muligheder som offentlige kreditorer for at inddrive gæld.

I forhold til bankerne skal man være opmærksom på, at hvis man skylder penge til den bank, man har sin lønkonto i, så må banken ikke selv trække penge fra lønkontoen, lige når lønnen/kontanthjælpen/anden indkomst er gået ind, hvis det betyder, at man så ikke har nok tilbage til at betale sin husleje, have penge til mad m.v. Hvis man har opsparet et beløb på lønkontoen, må banken til gengæld gerne tage af opsparingen.

En del banker overholder ikke disse regler, og det kan tage lang tid at få pengene tilbageført, hvis banken uretmæssigt har trukket pengene. Det kan have store konsekvenser i forhold til, at man for eksempel ikke får betalt sin husleje og er nødt til at gå ud og låne penge til en dyr rente til at købe mad for. Det er derfor et område, som bør have særlig bevågenhed, og man bør drøfte, om man kan gøre yderligere for at "straffe" banker, der imod reglerne trækker fra folks lønkonto. Indtil reglerne eventuelt bliver skærpet, bør man overveje at få en lønkonto i en bank, som man ikke skylder penge.

Private kreditorer har mulighed for at tilskrive renter på gælden og foretage opkrævninger med gebyrer på. Desuden kan private kreditorer, hvis betingelserne for inkasso er opfyldt, sende gælden til inkasso, og der kan pålægges et inkassogebyr.

Private kan desuden få deres skyldnere registreret i et debitorregister, for eksempel RKI/Experian.

Fogedretten - udlæg

Private kan sende kravet til fogedretten og kræve, at skyldneren møder op og erklærer, om man har nogen aktiver, som der kan gøres udlæg i. Man har efter transbeneficiet, *retsplejelovens § 509*, ret til at have dét, der er nødvendigt til et almindeligt beskedent hjem. Men hvis man ejer noget værdifuldt, så kan der gøres udlæg i det. Hvis man ejer for eksempel ejerbolig, bil, dyrt indbo, værdifulde malerier, smykker eller andet, så kan der foretages udlæg i det.

At der bliver foretaget udlæg betyder, at man ikke selv har fuld råderet over sine ejendele. Man har dem og kan bruge dem, men man må ikke pantsætte dem, og hvis man sælger dem, så skal kreditor have de penge der kommer ind. Det kan for eksempel være ejerbolig, bil, dyrt indbo, værdifulde malerier, depositum i en lejlighed eller andet, som der kan foretages udlæg i, og som kan sælges på tvangsauktion, såfremt man ikke er i stand til at betale

Insolvenserklæring

En stor del af de personer, der møder i fogedretten, har intet udover et almindeligt indbo og kan derfor afgive det, der hedder en insolvenserklæring. En insolvenserklæring betyder, at man erklærer, at man er insolvent – altså at man ikke er i stand til at betale, hvad man skylder, og ikke ejer noget som kan gøres til genstand for udlæg.

Dog vil de fleste, første gang de er i fogedretten, opleve, at der gøres udlæg i det indskud/depositum, som de har indbetalt i deres lejlighed. Den eneste konsekvens af dette er, at den dag, man flytter fra lejligheden, og man så skulle have noget tilbage af sit indskud/depositum, så udbetales det til den, man skylder penge, i stedet for at man selv får det.

Det har dog den konsekvens, at rigtig mange, der har fået foretaget udlæg i depositum, i stedet vælger at lade være med at betale husleje i de sidste måneder før de skal flytte, og så bruger dét, de sparer på husleje, til at indbetale indskud/depositum i en ny lejlighed. Man kan derfor overveje, hvor mange ressourcer man egentlig skal bruge på disse udlæg i depositum, da de reelt sjældent kommer til udbetaling.

Tvangsauktion

Hvis man efter, at der er foretaget udlæg, fortsat ikke betaler dét, man skylder, kan kreditor på ny kontakte fogedretten og kræve, at der bliver afholdt en tvangsauktion. Hvis der er tale om en ejerbolig/andelsbolig, skal fogedretten vurdere, om betingelserne for, at man bliver sat ud, er opfyldt, herunder kontakte kommunen for at få afklaret, om der bør børn i boligen, da kommunen så skal have mulighed for at se, om man kan foretage nogle afværgeforanstaltninger for at forhindre, at børnene bliver udsat for en tvangsauktion. Ellers vil ejerboligen/andelsboligen blive solgt på tvangsauktion, og man er nødt til at flytte ud.

Hvis der er foretaget udlæg i indbo eller andet og man ikke betaler, så kan det blive afhentet af fogeden og solgt på en tvangsauktion. Man skal være opmærksom på, at ens værdigenstande meget sjældent indbringer større summer på en tvangsauktion, og desuden løber der en del omkostninger på. Det beløb, som kommer ind på tvangsauktionen, bliver fratrukket dét, man skylder sine kreditorer, men man skylder så stadig restbeløbet – man kan altså ikke slippe ud af sin gæld, bare ved at man får solgt sine ejendele på tvangsauktion.

En del mennesker, der skylder penge, er nervøse for at blive erklæret konkurs, men det er meget sjældent man i Danmark benytter muligheden for at erklære almindelige private mennesker for konkurs. Det er normalt kun, hvis der er tale om virksomhedsdrift, og kreditorerne eller offentlige myndigheder ønsker at få stoppet virksomheden, der bliver ved med at stifte ny gæld. Den manglende brug af konkursbegæring skyldes blandt andet, at kreditor, når der indgives konkursbegæring, skal betale et stort beløb til retten. Og hvis der ikke er nogen aktiver i konkursboet, så kan der gå mange år, før kreditor får sine penge igen - hvis kreditorerne overhovedet får dem.

Debitorregistrering/RKI

Såvel offentlige som private kreditorer har mulighed for at få en dårlig betaler registreret i et debitorregister. Det mest kendte er RKI/Experian. Det blev tidligere kaldt Ribers, og det er stadigvæk det navn, som rigtig mange bruger, når de taler om at blive registreret.

Hvis man er registreret som dårlig betaler, vil det normalt have den konsekvens, at man de fleste steder ikke kan låne penge. Banker, kreditkortudstedere, realkreditinstitutter osv. tjekker helt automatisk, om den, der ønsker at låne penge, er registreret.

Nogle bliver faktisk lettede, når de bliver registrerede, da de så ikke længere kan låne penge, oprette kontokort m.v. Der er derfor et pres på RKI/Experian for at indføre en mulighed for frivillig registrering, men det har de endnu ikke villet give mulighed for.

Når man bliver registreret i et debitorregister, får man tilsendt et brev med underretning om registreringen, men man har altid mulighed for at få oplyst, om man skulle stå registreret i et debitorregister ved at kontakte registret direkte. Man kan i dag også gå ind via RKI/Experians hjemmeside, hvor man med sit NEM ID kan logge sig ind for at få oplyst, om man er registreret, og hvem der har registreret en. Såfremt man ikke har NEM ID eller ikke er i stand til at benytte det, kan man i stedet skrive et almindeligt brev og få tilsendt oplysninger om, hvem der har registreret en. Hvis man skal vide mere om selve gælden, er man derefter nødt til at kontakte sin kreditor direkte.

Det er kun firmaer, som er kunder hos RKI/Experian, der kan se, om man er registreret. Almindelige mennesker kan således ikke gå ind på RKI/Experian og søge i registeret. Og virksomhederne er underlagt regler, der gør, at de kun må søge på et navn, såfremt det er sagligt relevant. En medarbejder i en bank må således ikke sidde og søge på for eksempel sine naboer, sine børns mulige kærester eller hvem, det nu ellers kunne være, man ønskede at få oplysninger om. De må kun søge oplysninger, hvis det er sagligt, altså hvis det vedrører én, der søger om et lån.

En registrering i RKI/Experian bliver stående i højst fem år, derefter skal den slettes, også selvom man ikke har kunnet betale gælden. Det, at gælden bliver slettet fra registreret, betyder ikke, at man ikke længere skylder penge – det gør man ofte, det fremgår bare ikke længere af registeret.

Hvis man betaler gælden før de fem år er gået, så bliver man selvfølgelig også slettet på det tidspunkt. Hvis man har været registreret for én gældspost i fem år, og den så er blevet slettet, fordi de fem år er gået, så kan man ikke blive registreret for den samme gæld igen. Men ofte vil man også have andre gældsposter, og dem kan man godt blive registreret for. Man kan altså godt være registreret for flere forskellige gældsposter på én gang.

KAPITEL 6:

MULIGE VEJE UD AF GÆLDEN

Overblik - budget

Det første skridt, når man ønsker at se på mulige veje ud af gælden, er at få et overblik over situationen. Det betyder, at der som det første skal opstilles et budget, således at man kan se, hvordan økonomien egentlig ser ud.

Budgettet bør opstilles, så man opgør samtlige indtægter og samtlige udgifter, og det bør regnes ud i gennemsnit pr. måned. En del indtægter kommer ikke hver måned, men for eksempel hvert kvartal, såsom børneydelser. Andre indtægter, der kommer hver måned, som for eksempel dagpenge, kommer i nogle måneder for fire uger og i nogle måneder for fem uger. For at få et realistisk overblik er det derfor nød-

vendigt at regne indtægterne ud i gennemsnit. Tilsvarende gælder for udgifterne, hvor nogle udgifter betales hver måned, nogle hver anden, nogle hver tredje og nogle måske kun én gang om året.

Gældsoversigt

Udover et budget skal der også udarbejdes en gældsoversigt, og i denne gældsoversigt er det en god ide at opdele gælden i henholdsvis offentlig og privat gæld og ud for hver gældspost beskrive, hvor høj en rentesats der er på, hvor mange renter der er løbet på og eventuelt andre væsentlige kommentarer.

Iben, 36 år

I julen 2010 gik det op for dengang 32-årige Iben, at hun havde brug for hjælp. Det hele begyndte, da Iben gik ned med stress og depression efter nogle svære år i salgsbranchen. Iben blev sygemeldt, og efter et stykke tid blev hun arbejdsløs. Samtidig kæmpede hun og manden med en forbrugsgæld på en halv million kroner. Iben blev skilt fra sin mand. Han ville ikke betale af på parrets fælles lån, og Iben betalte derfor begge gæld. Men som arbejdsløs var der ikke råd til at betale afdragene og huslejen, og stakken med rudekuverter begyndte at vokse. Til sidst måtte Iben flytte i en campingvogn.

"Jeg anede ikke mine levende råd. Når man bor i en campingvogn og er på dagpenge, så er der ikke meget, der er positivt. Man føler ikke, man kan bruges til noget. Jeg er fra Jylland. Der er man opdraget til at betale sin gæld. Det kunne jeg ikke, og det var grænseoverskridende. Jeg havde brug for hjælp."

"[Gældsrådgivning] blev et vendepunkt. Jeg er startet på en uddannelse, jeg får gode karakterer, og jeg vil gennemføre, også selvom det har lange udsigter... Nu tror jeg på, at jeg kan komme af med min gæld, og rådgiveren siger, det er

muligt. Jeg er klar over, at jeg skal leve med gælden i lang tid, men det kan jeg godt leve med".

Efter Ibens besøg hos gældsrådgivningen er hun flyttet fra campingvognen til en to-værelses lejlighed. Den nye bolig er blevet symbolet på det nye liv med mere plads og overskud.

"Jeg kneb en tåre, da jeg flyttede ind i min egen lejlighed og lagde mit tøj sammen for første gang. I campingvognen skulle jeg folde mit tøj mange gange for at få plads til det. Nu har jeg et skab, hvor jeg kun skal folde tøjet én gang".

Iben har desuden jævnligt haft kontakt med sin gældsrådgiver over mailen siden første møde.

"Der er en tryghed i at have gældsrådgivningen i ryggen. Min rådgiver har hjulpet mig med at komme videre, og det er rart at vide, at jeg altid kan få hjælp, hvis jeg har brug for det. Jeg mener, at alle skal have mulighed for at få hjælp med deres gældsproblemer. Når man først er kommet så langt ud, som jeg var, har man ikke råd til at betale for rådgivningen selv. Min situation kunne være endt rigtig slemt, hvis jeg ikke var kommet af sted. Gældsrådgivningen gav mig troen på livet tilbage igen".

Det skal for hver gældspost desuden afklares, om den er forældet. Hovedreglen er, at gæld forældes efter tre år, men hvis man for eksempel har skrevet under på, at man skylder pengene, eller hvis der er en dom for det, så er der 10 års forældelse. Professionelle kreditorer, som for eksempel banker, vil normalt sørge for at få afbrudt forældelsen.

For nogle typer offentlig gæld gælder der særlige regler for forældelse. For eksempel bortfalder krav om tilbagebetaling af kontanthjælp, hvis man i tre år ikke har været i stand til at betale.

Oversigt over aktiver

Der skal også udarbejdes en oversigt over, hvad man eventuelt har af aktiver, som der kan gøres udlæg i – det kan være ejerbolig, andelsbolig, sommerhus, bil, indbo m.v. Her skal der opstilles en oversigt, hvor det fremgår, hvor meget man vurderer, at hver enkelt af aktiverne er værd. Hvis man har pensioner, bør de være med på listen. Der kan normalt ikke foretages udlæg i pensionsopsparing, men hvis man søger eftergivelse eller gældssanering, vil en pensionsopsparing i nogle tilfælde skulle indgå.

Budgetkonto

For mange er det – hvis ikke de har én i forvejen – en rigtig god ide at få oprettet en budgetkonto, hvor alle udgifter kan betales fra. Det gør, at de uregelmæssige indtægter og udgifter eventuelt kan reguleres over budgetkontoen, således at man har nogenlunde samme beløb på lønkontoen hver måned. For en del vil det være en fordel at oprette budgetkontoen som nemkonto, så alle indtægter går direkte ind på budgetkontoen, og der så fra budgetkontoen overføres et beløb til lønkontoen. For mange kan man nøjes med at overføre et beløb til lønkontoen hver måned, men for nogle, der har svært ved at administrere penge til mad for hele måneden, kan det være en fordel at få overført et beløb fra budgetkontoen til lønkontoen hver uge. På den måde kan man se, hvor mange penge man har til syv dage og administrere det.

Enhver borger har ret til at få en lønkonto/nemkonto uden kreditmuligheder. Det er en gammel aftale mellem politikerne og bankerne fra dengang, man indførte kildeskatten. Men man har ikke ret til at få oprettet en budgetkonto, selvom det er et væsentligt redskab, hvis man skal forhindre yderligere gældsstiftelse og sikre, at de faste udgifter betales til tiden. Der bør derfor overvejes fra lovgivers side, om man skulle forhandle med bankerne om at sikre, at alle borgere skal have ret til en budgetkonto, naturligvis uden kredit.

Når der skal oprettes en budgetkonto, vil man ofte i starten ikke have penge nok til at betale alle faste udgifter på det tidspunkt, hvor de skal betales, hvis man ikke har mulighed for at indsætte et startbeløb. Men i mange tilfælde vil man kunne aftale med udlejer, el-selskabet osv., at man får lov til at dele det lidt i starten eller rykke lidt på, hvornår betalingsfristerne er, således at man kan få en budgetkonto, der ikke på noget tidspunkt går i underskud. Det kræver selvfølgelig en del tid at indgå sådanne aftaler. Og det er langt fra altid, at en gældsrådgiver har mulighed for at bruge så meget tid.

Udover at få et overblik over gælden, så vil det normalt også være hensigtsmæssigt, at man søger om henstand hos alle kreditorerne i et par måneder, mens man opnår overblik over situationen, får lagt en plan for afvikling af gælden og får afviklet diverse restancer på de faste udgifter. De fleste kreditorer er normalt indstillet på at yde en sådan henstand, når de kan se, at der nu er ved at komme et overblik, og der forhåbentlig kommer en plan for afvikling på længere sigt.

Betale efter en fast plan eller ét samlet lån

For en del mennesker er bare dét at få et overblik over deres økonomiske situation, få opstillet budgettet og få lagt en plan for, hvordan de kan afvikle deres gæld, nok til, at de faktisk selv kan betale det hele i løbet af en kortere periode – eventuelt ved at man samtidig har aftalt med kreditorerne, at man får sat renten noget ned.

For andre personer kan det være en fordel, hvis man har mulighed for at få optaget ét samlet lån, som man så kan betale af på. En del har forskellig "klatgæld" rundt omkring – samlet er det måske 30-40.000 kr. man skylder, men hvis det er fordelt på 20 forskellige gældsposter, som man alle sammen skal betale af på hver måned, så kan det være helt uoverkommeligt.

Får man derimod et samlet lån, som man kan nøjes med en noget mindre afbetaling på, så bliver det pludselig til at overskue. Det kræver dog, at man har mulighed for at få et sådant samlet lån, og det kan for en del personer, særligt socialt udsatte, være svært.

Frivillig akkord

Den mulighed, de fleste mennesker får som løsning på deres gældsproblemer, hvis de ikke er i stand til at betale hele gælden, hedder frivillig akkord. Det betyder reelt, at man laver en aftale med sine kreditorer om, at man kun betaler en del af det, man skylder dem - enten på én gang eller over en årrække - og resten af gælden bortfalder så.

Man skal normalt have en aftale med alle kreditorer, men i nogle tilfælde er det ikke muligt. Man kan så starte med nogle kreditorer, og se om man senere kan få de andre med. Man har ikke krav på at få en frivillig akkord, og det er derfor helt op til de personer, man forhandler med hos kreditorerne, om man kan få det eller ej. Men i mange tilfælde er kreditorerne interesserede i at få bare en del af det, de har til gode, og vil derfor være indstillet på at indgå en frivillig akkord.

Man skal i denne forbindelse være opmærksom på, at gæld er en "vare", der ofte "handles", og at dem, man ender med at skyldte penge, derfor ofte har haft langt færre udgifter, end dét, der står på papiret, at man skylder.

FAKTA

Omkring 5.000 borgere søger gældssanering hvert år. Der indledes sag om gældssanering i ca. 40 procent af sagerne, dog med store geografiske forskelle. Således indledes der procentvis væsentligt færre sager i København, end i resten af landet.

Kilde: Gældssanering i 40 år af Torben Kuld Hansen og Lars Lindenchrone Petersen.

Gældssanering

Rigtig mange mennesker tror, at når man er ude i store gældsproblemer, så kan man få gældssanering. Men for langt de fleste med gæld, er gældssanering ikke en mulighed. En gældssanering forudsætter, at man er i en stabil situation og ikke har udsigt til at stifte ny gæld - et krav som rigtig mange, særligt socialt udsatte, ikke kan opfylde.

Formålet med gældssanering er, at man får gælden nedskrevet til et beløb, som det er realistisk at afdrage over normalt fem år, således at man kan komme på fode igen, og kan få et håb om, at det er muligt at skabe sig en fremtid.

Gældssanering reguleres i *konkursloven*. Det foregår i skifte retten og omfatter som udgangspunkt al skyldnerens gæld. Der er desuden en bekendtgørelse om gældssanering, der indeholder de nærmere regler. Herunder den samme beregning som betalingsevneberegningen og de samme rådighedsbeløb m.v. som i *inddrivelsesbekendtgørelsen*.

Resultat af gældssanering

En gældssanering består i, at gælden bliver nedsat til et beløb, der afdrages over normalt fem år - men det kan eventuelt være længere, for eksempel hvis der er tale om studie-gæld, eller hvis der er tale om en skyldner med en ejerbolig, hvor der samtidig opbygges friværdi. I det tilfælde skal den friværdi, der opbygges, betales til kreditorerne ved at man afdrager i lidt længere tid. Hvis der er tale om en person, hvis virksomhed er gået konkurs, og som i den forbindelse får gældssanering, så skal man normalt kun betale i tre år.

Der kan desuden i særlige tilfælde ske det, at man beslutter i retten, at gælden helt skal bortfalde. Det er normalt kun tilfældet for pensionister, fordi der ikke er nogen udsigt til, at de på et senere tidspunkt bliver i stand til at betale.

Som udgangspunkt er al skyldnerens gæld omfattet af gældssanering, dog ikke gæld der er sikret ved pant. Det vil typisk sige, at hvis man har en ejerbolig, der er overbelånt, så er det ikke muligt at få gældssanering, fordi man kan se, at der ikke er råd til at betale det hele, og man vil derfor ofte blive rådet til at sælge ejerboligen, og så komme igen bagefter og få gældssaneret den resterende del af gælden. Eller man bliver rådet til i stedet at forsøge at aftale en frivillig akkord med sine kreditorer.

Ansøgningsprocessen

Ordningen med gældssanering er lagt an på, at man selv skal indgive en ansøgning om gældssanering. Man kan finde blanketten på domstolens hjemmeside, og det er meningen, man selv skal udfylde den og indlevere den. Man kan derfor heller ikke få offentlig retshjælp til at søge om gældssanering. Realiteten er dog, at det for mange, særligt socialt udsatte, er svært at indsende en ansøgning om gældssanering.

Det er erfaringen fra mange gældsrådgivere, at der er en del ting, der skal være afklaret og undersøgt, før man indsender ansøgningen. Desuden er det også erfaringen, at det er en fordel, hvis der er en lang følgeskrivelse, som beskriver skyldnerens levnedsløb, og beskriver, hvordan hver eneste gældspost er opstået, hvordan ens nuværende situation er, og hvordan ens fremtidsudsigter er.

Hvis der er særlige sociale, psykiske eller helbredsmæssige forhold, så er det normalt også en god ide at få disse beskrevet i en følgeskrivelse. Det er også godt, hvis man kan vedlægge en erklæring fra sin læge, sagsbehandler eller lignende.

Det er erfaringen, at det for mange er meget svært at beskrive, hvordan gælden er opstået, fordi det ofte er sket i en sammenhæng, som følelsesmæssigt påvirker en dybt, og ofte i forbindelse med forskellige kriser i ens liv. Det kan have været kriser, som har givet en traumer, der så bliver genopfrisket, når man begynder at tale om gælden. For nogle personer kan det derfor tage flere år at få skrevet den følgeskrivelse, der skal med til retten.

Såfremt man ikke har skrevet en følgeskrivelse, er det stadig en mulighed at få gældssanering – men ofte vil man have svært ved at kunne huske det hele og fortælle om det i retten på en måde, så dommeren kan forstå, hvad de egentlig er foregået. Dermed kan det også være svært for dommeren at få den rette forståelse af sagen, som grundlag for afgørelsen om, hvorvidt man kan få gældssanering eller ej.

Man skal være opmærksom på, at praksis er således, at hvis man i følgeskrivelsen har beskrevet særlige forhold, som man ikke ønsker at kreditorerne skal vide noget om, så er det muligt at skrive dette i ansøgningen og aftale med dommeren, at det kun kommer til rettens kendskab.

Det indledende møde i retten

Når man har indsendt sin ansøgning med de bilag, der skal med, og eventuelt en følgeskrivelse, så vil man blive indkaldt til et indledende møde i retten. Det er som regel på det indledende møde, at man får afslag på gældssanering, såfremt ens situation ikke lever op til kravene for at kunne få en gældssanering.

Nogle dommere vælger allerede, når de har læst ansøgningen og kan se, at det er oplagt, at der ikke vil kunne gives gældssanering, at ringe til ansøger og oplyse om dette og om, hvad der skal til for at kunne få gældssanering. Ansøger kan så beslutte om vedkommende vil trække ansøgningen eller fastholde at komme til det indledende møde.

Afgørelsen om, hvorvidt der kan indledes en sag om gældssanering, er i høj grad baseret på et individuelt skøn. Der er dermed lagt et stort ansvar på dommeren for, hvad sagens udfald bliver. Dommeren skal kunne stille de rigtige spørgsmål, som får belyst sagen, og skal forstå både, hvad ansøgeren siger, og hvad det er for en virkelighed, ansøgeren beskriver. Der kan være store forskelle fra dommer til dommer på, hvordan en sag falder ud.

Retten medhjælper

Hvis dommeren beslutter, at der skal indledes en gældssaneringssag, fordi dommeren vurderer, at det er en mulighed, at man kan få gældssanering, så vil dommeren antage en advokat. Advokaten er ikke ansøgerens advokat, men rettens medhjælper.

Retten advokat ("rettens medhjælper") kan således ikke rådgive ansøgeren i forhold til gældssaneringssagen udover det, som dommeren selv ville kunne rådgive om.

Det er rettens advokat, der skal undersøge sagen nærmere, som sørger for, at der bliver foretaget annoncering i Statstidende efter eventuelle yderligere kreditorer, som udarbejder et forslag til, hvad gældssaneringen skal gå ud på m.v. Retten advokat vil også ofte komme på besøg i hjemmet for at vurdere, hvordan det ser ud og for at få mulighed for sammen med ansøgeren at gennemgå de mange bilag m.v., der eksisterer vedrørende faste udgifter og andre forhold.

Der er en mulighed for, at man kan få fri proces til at få beskikket sin egen advokat i forbindelse med gældssaneringen, men det er meget sjældent, at dette benyttes.

Forslag til gældssanering

Retten advokat udarbejder et forslag til, hvad gældssaneringen skal gå ud på. Skyldneren kan sige nej til dette forslag, fordi man for eksempel ikke mener, at man har mulighed for at betale så meget, som der foreslås. Men hvis man siger nej til det forslag, der ligger, vil det ofte være meget svært at få gældssaneringen.

Forslaget udarbejdes på baggrund af en beregning, der svarer til den betalingsvneberegning, som SKAT foretager, når de skal vurdere, om der kan foretages lønindeholdelse. Dvs. at der ved faste udgifter normalt kun tages hensyn til boligudgifter, faglige kontingenter, eventuelle transportudgifter til arbejde over et vist minimumsbeløb samt eventuelle udgifter til medicinbehandling, der er lægeordineret, m.v. Desuden afsættes der et rådighedsbeløb, og det, der ligger derudover, skal så afdrages normalt i fem år.

Det forslag, der bliver udarbejdet til gældssanering, som skyldneren har sagt ja til, bliver sendt til alle kreditorer, og der bliver indkaldt til et nyt møde i skifteretten. Kreditorerne har mulighed for at komme til mødet i skifteretten eller fremsende deres kommentarer på skrift. Kreditorerne kan både støtte, at der bliver givet gældssanering, eller komme med indsigelser. Men det er dommeren, der suverænt afgør, om der gives gældssanering eller ej.

Hvis kreditorerne er uenige i afgørelsen om gældssanering, har de mulighed for at klage til landsretten, og det samme har skyldner. Landsretten afgør normalt klagesagerne på skriftligt grundlag.

Krav for at opnå gældssanering

De krav, der stilles for at opnå gældssanering, kan opdeles i nogle objektive krav, der skal være opfyldt, og nogle subjektive forhold. Dommeren vurderer, hvor meget de subjektive forhold skal spille ind.

Objektive krav:

Stabil situation

Man skal som udgangspunkt være i en stabil situation for at kunne få gældssanering. Det betyder normalt, at man skal være i fuldtidsarbejde eller være pensionist. Årsagen til dette krav er, at man skal kunne regne med, hvordan ens situation vil være de næste cirka fem år. Det vil ikke være rimeligt, hvis man får en gældssanering og så kort tid efter får et arbejde med en høj løn.

Desuden skal ens samlever/ægtefælle også være i en stabil situation. Hvis man for eksempel er studerende, regnes det ikke for at være en stabil situation. Hvis man har mindre end fuldtidsarbejde, vil det normalt heller ikke blive regnet som en stabil situation.

Der kan dog i nogle fag og nogle tilfælde være særlige argumenter, som man så må fremføre over for retten. For eksempel kan håndværkere få en erklæring fra deres fagforening eller lignende om, at det antal timer, de har arbejdet i gennemsnit de seneste tre år, er det antal timer, man normalt kan regne med at arbejde inden for deres fag. Eller hvis man arbejder som pædagog, sosu-assistent eller lignende, og det i ens område kun er muligt at få deltidsarbejde – fordi der simpelthen ikke udbydes fuldtidsarbejde fra de offentlige arbejdsgivere – kan man også søge at få dette dokumenteret.

Der er også eksempler på arbejdsløse, der har fået gældssanering, fordi dommeren vurderede, at der ikke var nogen reel udsigt til, at de pågældende kunne få arbejde. Det har dog typisk været personer tæt på pensionsalderen.

Man må ikke oprette en ny gæld

Det er afgørende, at man er i en situation, hvor man ikke ser ud til at skulle oprette ny gæld. Det betyder, at man skal være i stand til at betale sine faste udgifter, skal have rådighedsbeløbet til at betale mad, tøj osv. og desuden skal have et beløb til at betale af på gælden. Men hvis man kan dokumentere, at man i mange år har klaret sig for et lidt lavere beløb end rådighedsbeløbet, og derfor vil have råd til at betale et beløb til gældssaneringen, hvis man fik et lidt lavere rådighedsbeløb, vil man i nogle tilfælde alligevel kunne få gældssanering.

Gælden skal være håbløs

Det er desuden et krav, at gælden skal være håbløs, altså at man ikke er i stand til at betale gælden med den indkomst og de udgifter, man har, og den indkomst og de udgifter, som det er sandsynligt, man får over de næste cirka fem år.

Der kan ikke fastsættes et fast beløb for, hvor stor gælden skal være, før man kan få gældssanering, men for de fleste mennesker vil det ligge på omkring 300–400.000 kr. Hvis man er pensionist, kan beløbet være væsentlig lavere, særligt hvis der er særlige sociale eller psykiske forhold, der gør sig gældende – så kan gælden være helt ned til for eksempel 50-100.000 kr.

Thomas, 40 år

Thomas på 40 år afsoner en dom på 2 år. Hans samlede gæld er på 1,3 millioner kr., overvejende til private kreditorer. Gælden er opstået i forbindelse med skilsmisse og tvangsauktion.

I forbindelse med straffesagen er Thomas blevet idømt sagsomkostninger. Selvom der er tale om en beskeden del af den samlede gæld, kan sagsomkostningerne blokere for muligheden for gældssanering.

Subjektive forhold:

Der er en række subjektive forhold, der indgår i rettens overvejelser omkring, hvorvidt man kan få gældssanering eller ej. Det gælder især gældens art, og hvordan gælden er opstået. Men det gælder også ansøgerens sociale situation i øvrigt.

Hvis der for eksempel er tale om gæld, som man vurderer er gået til almindeligt forbrug – at man altså har haft et overforbrug, og derfor er kommet i den situation, at man har behov for gældssanering – så tæller det negativt. Det kan for eksempel være, hvis gælden er fra kontokort, hvis det er restskat, hvis man har haft meget kassekredit osv.

Dertil kommer, at hvis der er tale om et strafbart forhold – altså hvis man har sagsomkostninger og måske erstatningsbeløb fra et strafbart forhold – så er det næsten umuligt at få dette gældssaneret. Der skal i hvert fald normalt gå mange år, efter at man har udstået sin straf. Som nævnt tidligere i denne rapport er der i 2014 offentliggjort en betænkning, som anbefaler, at man lemper reglerne omkring gældssanering for sagsomkostninger. Det er dog vigtigt at understrege, at også bødekraft og erstatninger bør overvejes inddraget, da de kan være lige så, eller mere, byrdefulde.

Hvis der derimod er tale om gæld, hvor man kan sige, at det er undskyldeligt – hvis man for eksempel har en selvstændig virksomhed, der er gået konkurs, og har gæld derfra, at man for eksempel har tabt penge på salg af hus eller at man har gæld, fordi man er blevet syg eller blevet skilt – så er det normalt noget nemmere at få gældssanering.

Dertil kommer, at jo ældre gælden er, jo nemmere vil det normalt være at få gældssanering. Der skal normalt være gået mindst to til tre år, hvor man ikke har stiftet nogen ny gæld, før man kan få gældssanering. Dette gør, at det er meget svært for socialt udsatte at komme i en situation, hvor gældssanering overhovedet er en mulighed.

I forhold til de subjektive forhold kan det være en stor fordel, hvis man kan forklare, hvordan gælden er opstået, og hvis man kan få erklæring med fra socialkontor, fra psykolog, fra fonde man får støtte fra, fra sin læge eller andre, som kan bidrage med at forklare, hvor stor betydning det vil have, hvis man får gældssaneringen.

Efter afgørelsen om gældssanering

En gældssanering indebærer, at al ens gæld enten bortfalder eller nedskrives til en bestemt procentsats, og at den resterende gæld så skal betales. Hvis man vinder i lotto dagen efter, så betyder det, at man kan betale al dét, der er tilbage efter gældssaneringen med det samme – det betyder ikke, at gældssaneringen skal ændres.

Hvis man bliver syg eller arbejdsløs eller lignende, så man ikke er i stand til at betale så meget, som man var blevet pålagt ved gældssaneringen, så kan man eventuelt få forlænget den periode, man skal betale, eller man kan få ophævet gældssaneringen – og så skylder man igen alle pengene.

Hvis man kommer i en situation, hvor man permanent ikke vil være i stand til at betale, fordi man for eksempel får en alvorlig sygdom eller kommer ud for en ulykke og derfor mister sin arbejdsevne, så vil man i mange tilfælde kunne få en gældssanering af gældssaneringen, så den gæld, der er tilbage, bortfalder.

Elias, ung mand i 20'erne

Elias er psykisk syg og blev allerede som 22 årig henvist til Settlementets gældsrådgivning. Hans psykiske lidelser var uafklarede, og han var derfor ikke berettiget til at modtage en forhøjet ydelse fra det offentlige. Den dårlige økonomi og det manglende overblik medførte, at Elias endte som psykisk syg hjemløs. Hans samlede gæld er på 210.000 kr. til DSB, Metro og udeståender til hans tidligere udlejer.

Settlementets gældsrådgivning har hjulpet den unge mand med at få eftergivet gælden efter "det er synd for-reglen". Den resterende gæld er derfor nu kun på 40.000 kr. Der er udarbejdet en plan for afvikling af resten af gælden. Den unge man kan nu fokusere på at få afklaret og behandlet sine psykiske problemer.

Eftergivelse af offentlig gæld

Der er en særlig mulighed for eftergivelse af offentlig gæld, som man kan søge om hos SKAT.

Efter *inddrivelsesloven § 13* foregår eftergivelse af offentlig gæld normalt efter nøjagtig de samme regler og vurderinger som ved en gældssanering i skifteretten. Den eneste forskel er således, at eftergivelse i så fald er en administrativ afgørelse og ikke en afgørelse ved retten. Desuden har kreditorerne for så vidt ikke noget at skulle have sagt, idet det er SKAT, der repræsenterer samtlige offentlige myndigheder. Desuden er der den afgørende forskel, at det kun er offentlig gæld, man kan få eftergivet, mens en gældssanering ved retten omfatter al ens gæld.

Hvis man kun har offentlig gæld, er eftergivelse derfor en oplagt mulighed. Men hvis man både har offentlig og privat gæld, vil man sjældent opfylde betingelserne for at få eftergivelse, og det vil ofte heller ikke betyde den store hjælp, fordi man ikke samtidig får gældssaneret sin private gæld.

Såfremt man forsøger løsningen med en frivillig akkord, hvor man indgår aftaler med kreditorerne om at betale et mindre beløb, end det man skylder, vil der normalt i realiteten for den offentlige gælds vedkommende være tale om, at man får en delvis eftergivelse. Man kan således selv forhandle en samlet løsning, hvor man både får en delvis eftergivelse af sin offentlige gæld og får en akkordaftale med sine private kreditorer.

”Det er synd for-reglen”

Hvis man ikke lever op til betingelserne for at få gældssanering/eftergivelse efter de almindelige regler, så kan man forsøge at søge efter *inddrivelseslovens § 13, stk. 6*, der også kaldes ”det er synd for-reglen”. ”Det er synd for-reglen” er indført for at give mulighed for eftergivelse for de, der ikke opfylder de almindelige betingelser.

Det er især, hvis der er særlige sociale forhold, at denne regel kan bruges. Der har dog ikke været megen information om reglerne, og der er derfor næsten ingen, hverken borgere eller rådgivere, der kender til reglens eksistens. Den er derfor også kun blevet benyttet i ganske få tilfælde – faktisk så få tilfælde, at SKAT end ikke har opgjort tallet.

FAKTA

I 2013 har SKAT truffet afgørelse om hel eller delvis eftergivelse af offentlig gæld for 80 personer.

Kilde: Skatteministeriets svar på Folketingets skat-teudvalgs spørgsmål nr. 723 (alm. Del) af 19. august 2014.

FAKTA

SKAT forventer i 2014 at afskrive gæld hos cirka 700 borgere på SKAT's eget initiativ. Årsagen er, at SKAT anser det for formålsløst at fortsætte inddrivelsen eller vurderer, at omkostningerne ved inddrivelse vil være uforholdsmæssigt store.

Kilde: Skatteministeriets svar på Folketingets skat-teudvalgs spørgsmål nr. 798 (alm. del) af 2014.

SKAT's afskrivning af gæld

Man skal være opmærksom på, at SKAT for et par år siden bad lovgiverne om og fik en mulighed for selv at afskrive gæld, såfremt SKAT kan se, at der ikke er nogen udsigt til, at folk bliver i stand til at betale deres gæld. Det skete efter, at SKAT havde lavet et forsøg, hvor de havde gennemgået en stor del af de borgere, der skyldte det offentlige penge, og SKAT kunne se, at der var nogle, der havde meget store gældsbeløb, og som samtidig var på pension/førtidspension og ikke havde nogen udsigt til at kunne komme til at betale. SKAT sendte herefter disse borgere et brev og opfordrede dem til at søge eftergivelse af gælden.

Der var næsten ingen, der fulgte denne opfordring til at søge eftergivelse. Rigtig mange har sikkert ikke åbnet rødekuverten fra SKAT, og de, der har, har i mange tilfælde ikke forstået, hvad der stod i brevet.

Der er dog stadig rigtig mange, der skylder SKAT penge, som de aldrig vil være i stand til at betale. Der er derfor behov for langt mere information om muligheden for eftergivelse, herunder efter ”det er synd for-reglen”, ligesom der er brug for langt mere rådgivning og hjælp til borgerne, som kunne søge om eftergivelse.

KAPITEL 7:

MULIGHED FOR RÅDGIVNING

I mange år har muligheden for at få gældsrådgivning i Danmark været stærkt begrænset. Det er generelt ikke noget, der har været megen politisk fokus på, og man har ikke betragtet gæld som et samfundsproblem. Der har derfor traditionelt heller ikke eksisteret muligheder for at uddanne sig som gældsrådgiver.

Gældsrådgivningen er blevet varetaget i et vist omfang af advokater, revisorer, finansielle rådgivere, bankrådgivere og andre, der på forskellig vis har ment, at de havde forstand på gældsrådgivning og har ønsket at tilbyde denne ydelse.

Når en borger søger gældsrådgivning, gør de det ofte meget sent i forløbet, når alt er gået galt. De kommer ofte med poser med uåbnede rudekuberter og har en stor angst for kuverter og postkasser. Rådgivningen rummer derfor ofte både et rent praktisk element med simpelthen at få åbnet og sorteret alle rudekuberterne og et psykologisk element med at håndtere den angst, borgeren har.

Med digitaliseringen fra 1. november 2014 vil det på nogle måder blive nemmere at yde gældsrådgivning, fordi meget vil ligge samlet i borgerens e-boks. På mange andre måder vil det blive sværere, fordi mange borgere ikke kan håndtere deres e-boks og glemmer deres adgangskode eller mister deres nøglekort.

Der ligger desuden en udfordring for gældsrådgivningerne i at få fastsat retningslinjer for, hvordan de skal håndtere adgang til borgerens oplysninger i e-boksen – om de skal sidde ved siden af borgeren og se med over skulderen eller selv få adgang osv. I modsætning til fysiske kuverter, hvor borgeren selv kan bestemme, hvilke kuverter borgeren medtager til rådgivningen, så er der med adgangen til e-boks mulighed for adgang til en lang række personfølsomme oplysninger, som borgeren ikke nødvendigvis ønsker at give samtykke til, at rådgiveren må se.

Hans, 56 år

Hans er 56 år gammel og bor på et herberg i København. De mange rudekuberter, der gennem årene landede i hans postkasse, medførte, at Hans ikke kunne sove. I stedet forsøgte Hans at behandle den stigende søvnmangel med et forøget alkoholforbrug.

Gældsrådgiveren foreslog Hans, at alle rudekuberter fremover blev afleveret direkte til gældsrådgiveren. I dag er der iværksat flere afdragsordninger, og Hans er begyndt at møde ædru til sine møder i gældsrådgivningen.

Gratis gældsrådgivninger

I de seneste år har der været givet offentligt tilskud til, at en række forskellige almennyttige organisationer har kunnet tilbyde gratis gældsrådgivning. Denne gældsrådgivning er stadig på et udviklingsstadiet.

Der er gjort et kæmpe arbejde fra mange sider med at få bygget gældsrådgivningerne op, men der er ikke fra statens side kommet meget støtte, udover midlertidige puljemidler. Der er hverken stillet krav til kvaliteten eller kommet nogle redskaber til at sikre en basal uddannelse i eller basale krav til, hvad gældsrådgivningen skal indeholde. De gratis gældsrådgivninger har selv måttet forsøge at udvikle de nødvendige værktøjer, etiske retningslinjer m.v. Der er desuden ingen ordning med ansvarsforsikring eller lignende, selvom forkert rådgivning kan have store økonomiske konsekvenser.

De gratis gældsrådgivninger bygger i stort omfang på frivillige og har begrænsede ressourcer til at ansætte medarbejdere. Desuden er gældsrådgivningerne finansieret med midlertidige satspuljemidler, så der er stor usikkerhed om fremtiden.

Hvis man står midt i massive gældsproblemer, så kan det være svært at opnå viden om, at man har mulighed for at få rådgivning, og at overskue, hvor man kan få rådgivningen henne. Der findes ikke noget samlet overblik over de forskellige rådgivninger og muligheder eller over karakteren af disse.

Kommunale rådgivninger

Nogle få kommuner, blandt andet Københavns Kommune, har i en kortere årrække også arbejdet med at oprette offentlig gældsrådgivning, hvor borgerne har mulighed for at komme og få gratis rådgivning.

Nye regler fra 2012 i *lov om aktiv socialpolitik § 81a og 81b* om, at kommunerne skal tilbyde gældsrådgivning, hvis en borger er ved at blive sat ud af sin lejlighed pga. huslejere-stance, har ført til oprettelsen af flere kommunale rådgivninger.

Problemet med de kommunale gældsrådgivninger er dels, at de heller ikke råder over uddannede gældsrådgivere, da sådanne ikke findes endnu, og dels, at der kan være problemer med, hvordan de kommunalt ansatte skal håndtere situationer, hvor der er modstridende interesser mellem kommunen og borgeren. For eksempel i forhold til, hvilke gældsposter der skal betales hvornår, i forbindelse med eventuel klage over forkert sagsbehandling i kommunen, eller hvis borgeren fortæller noget, som den kommunalt ansatte har pligt til at fortælle videre til andre dele af kommunen.

Dertil kommer at mange borgere, særligt mange udsatte borgere, ikke har tillid til en rådgivning, der opfattes som en del af "systemet".

Beboerrådgivning

En række boligselskaber har i mange år som en af deres boligsociale opgaver tilbudt en vis gældsrådgivning af beboere, som kommer ud i økonomiske problemer.

Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter har for nylig tilbudt en række projekter med henblik på at nedsætte antallet af udsættelser. Her tager rådgivningen udgangspunkt i lejere, der er kommet bagud med huslejen. De bliver tilbudt,

at de kan få en mere generel rådgivning om deres økonomiske situation og få hjælp til, hvordan de kan komme af med deres gæld i lighed med de øvrige projekter finansieret via midlertidige satspuljemidler.

Professionelle gældsrådgivere

En del advokater og revisorer yder gældsrådgivning mod betaling, men heller ikke de har nogen uddannelse i det. Desuden har en række personer oprettet firmaer, der yder gældsrådgivning mod betaling. Der er ingen kontrol med kvaliteten af disse.

Det er altså svært for den enkelte borger, der står med uoverskuelige gældsproblemer, at finde ud af, hvilken rådgiver der ved noget om området, har ansvarsforsikring og yder et kvalificeret stykke arbejde.

Behov for rådgivning

Der er et meget stort behov for information om, hvordan reglerne egentlig er – altså den helt basale rådgivning, hvor folk informeres om deres rettigheder og dermed får en bedre mulighed for at vurdere deres situation. Der er ligeledes stort behov for at komme ud med viden om helt basale redskaber, som for eksempel dét at få opstillet et budget og en oversigt over sin gæld.

KAPITEL 8:

BARRIERER FOR SOCIALT UDSATTE MED GÆLD I FORHOLD TIL AT LØSE ANDRE PROBLEMER

Det kan være svært som socialt udsat at få et arbejde, en uddannelse, en bolig, en bankkonto osv. – noget af det, som de fleste andre regner for helt almindeligt og problemfrit. Og hvis man både er socialt udsat og har en gæld, så bliver det endnu sværere.

Det kan for eksempel være svært at skifte bank – man skal ofte rundt i mange banker for at finde en, der vil oprette en konto, også selvom der ikke skal være nogen kredit på kontoen.

Det kan være svært at søge et arbejde, hvis man tror, at så snart man kommer i arbejde og tjener penge, så skal man betale alt, hvad man tjener af på gælden. Den opfattelse har rigtig mange, ikke kun socialt udsatte. Men socialt udsatte har den ekstra udfordring, at det er svært for dem at få viden om, hvordan det forholder sig. Derfor vil de ofte lægge det oven i de øvrige barrierer, de har i forhold til at få arbejde, og have en oplevelse af, at så længe de har gælden, kan de ligeså godt lade være med at tænke på at få et arbejde. Det forholder sig heldigvis ikke således. Det er fastsat ved lov, hvor meget det kan kræves, at man betaler i forhold til, hvad man har i indkomst, og man kan derfor have et rådighedsbeløb, der er til at leve af – også selvom man har en gæld, der skal betales af på.

Hvis man har gæld, så bliver det meget sværere at få en bolig. Ofte vil man være registreret i et debitorregister, for eksempel RKI/Experian, og vil derfor ikke kunne låne. Det vil derfor være svært at skaffe lån til indskud/depositum i en ny lejebolig. Har man gæld til almene boligorganisationer, kan man ikke flytte ind i samme boligorganisation, før gælden er betalt. I enkelte kommuner betyder det reelt, at man ikke kan få en almen bolig.

Her vil man i de fleste tilfælde være nødt til at få hjælp fra kommunen – og får så en yderligere gæld, som skal betales tilbage, hvis man på et tidspunkt får råd til det. I forhold til at anskaffe sig en ejerbolig eller andelsbolig vil det som oftest være umuligt.

Mange socialt udsatte oplever deres gæld som et så stort og belastende problem, at de ikke har overskud til at tage fat om deres øvrige sociale problemer, psykiske problemer m.v. Gælden fører til en oplevelse af håbløshed.

Réne, 42 år

René er 42 år, kontanthjælpsmodtager og hjemløs. Han bor for det meste på herberg i København.

René har tidligere boet til leje, men han kunne ikke selv administrere økonomien og til sidst mistede han boligen. Boligselskabet ryddede lejligheden, og siden har René ikke set sine ejendele. Han har brug for hjælp til at lave en opgørelse over sine udestående til boligselskabet og SKAT, før han kan begynde en afdragsordning på gælden.

KAPITAL 9:

BARRIERER FOR SOCIALT UDSATTE I FORHOLD TIL AT FÅ RÅDGIVNING OG HJÆLP TIL GÆLDSPROBLEMER

De fleste borgere er ikke bekendt med mulighederne for at få gældsrådgivning, og dette gælder i stort omfang socialt udsatte. Det er særligt svært for socialt udsatte at opsøge viden selv, da de ofte dels ikke har adgang til computere, og dels ofte har nogle barrierer i forhold til at opsøge viden og finde rundt i den digitale verden.

Dette gælder også for unge, for eksempel unge hjemløse, der måske nok er rigtig dygtige til mobiltelefoner, computerspil og lignende, men som aldrig har lært det offentlige system at kende, og som derfor slet ikke er i stand til at finde rundt på en offentlig hjemmeside, udfylde formularer på nettet osv.

Den bedste mulighed for mange socialt udsatte er at opsøge gratis gældsrådgivning fra en af de organisationer, der tilbyder dette, og dér få den rådgivning og den hjælp, som de har behov for. Men der er mange, der ikke er bekendt med dette tilbud, og som derfor ikke opsøger det.

Hvis man ikke opsøger en gældsrådgivning, men i stedet opsøger sin bank, retten eller andre i forsøg på at få hjælp, så er der mange, der oplever en form for manglende forståelse fra begge sider: Den socialt udsatte forstår ikke, hvad der bliver sagt fra banken/den offentlige myndighed/retens side, og omvendt forstår den anden part ikke, hvad den socialt udsatte siger. Dette handler ikke nødvendigvis om, at der er tale om sprogbarrierer i bogstavelig forstand – men simpelthen om, at man lever i hver sin verden, og ikke forstår, hvad det er for begreber, den anden part bruger, eller hvad det er for en konkret virkelighed, som bliver omtalt.

Der er også en del socialt udsatte, der har svært ved selv at opsøge hjælp, fordi de for eksempel sidder i fængsel, er indlagt eller opholder sig på et socialt tilbud. Der mangler i vidt omfang opsøgende hjælp til disse mennesker, eller at de medarbejdere, der møder socialt udsatte, har en grundlæggende viden om gældsrådgivning og har nogle, de kan tilkalde, når der bliver behov for større viden. Der er dog nogle gældsrådgivninger, der også yder opsøgende indsats i forhold til for eksempel fængsler.

Lukas, 42 år

Lukas var 42 år og sad varetægtsfængslet på 14. måned, da han kom i kontakt med Exits gældsrådgivning. Han var ved at miste den lejlighed, som hans kæreste og søn boede i og delvist betalte leje for.

Det lykkedes Exit at forhindre en udsættelsesforretning og dermed sikre, at Lukas havde et hjem at komme hjem til.

KAPITEL 10:

SAMSPILLET MELLEM SOCIALPOLITIK OG GÆLDSPROBLEMER

Der er i de senere år indført en række reformer på socialområdet, der øger problemerne for socialt udsatte i forhold til gæld. Både i forhold til at opbygge gæld og i forhold til at få hjælp til at komme ud af deres gæld.

For eksempel er der gennemført en reform af kontanthjælpssystemet, der blandt andet betyder, at unge under 30 år i mange tilfælde får en væsentlig nedsat kontanthjælp. Den nedsatte kontanthjælp er så lav, at der som regel ikke er råd til både at betale husleje, betale de daglige udgifter og købe mad. Mange af de unge på den lave ydelse vil derfor komme i en situation, hvor de hurtigt pådrager sig stor gæld. Det kan være i form af huslejerestancer og senere flytteregninger, når de bliver sat ud af boligen, og det kan være i form af lån, køb på kontokort osv., som optages for at få råd til at købe mad og tøj.

En anden ændring på kontanthjælpsområdet er indførelsen af gensidig forsørgerpligt for samlevende, når den ene søger kontanthjælp. Ændringen går ud på, at hvis den ene i et samlivsforhold har en indkomst, hvor det vurderes, at man kan forsørge den anden, så stopper kontanthjælpen. Reformen er gennemført med halv kraft i 2014, således at halvdelen af kontanthjælpen bortfalder. Fra 1. januar 2015 vil hele kontanthjælpen bortfalde.

For mange samlevende vil reformen betyde, at de ikke har råd til at betale boligudgifter og opretholde deres hidtidige levestandard. Mange vil derfor komme ud i gæld, fordi en del vil forsøge at klare skærene alligevel, især i 2014, hvor man stadig får halv kontanthjælp, og de vil optage lån i håb om, at det snart lykkes at finde arbejde eller på anden måde få en indkomst, så man har råd til at blive sammen. En del vil også være nødt til at flytte fra hinanden, og der kan så opstå gæld i forhold til at få afviklet den hidtidige bolig eller i forhold til at skulle ud og etablere sig i en eller to nye boliger.

Der er også gennemført en reform af førtidspensionen, hvor udgangspunktet nu er, at man normalt ikke kan få førtidspension, hvis man er under 40 år. Det betyder, at mange vil være i en usikker situation i rigtig mange år. Det vil gøre det langt sværere at få et langsigtet perspektiv – herunder også at få overblik over og styr på sin økonomiske situation. Mange kan derfor nemt komme ud i situationer med gæld.

Dertil kommer, at det kan være meget sværere at komme ud af sin gæld, når man ikke ved, hvordan ens økonomiske situation vil se ud i flere år fremover. For at kunne opnå eftergivelse af offentlig gæld eller gældssanering ved skifte retten skal man normalt være i en stabil situation.

Da reformen stadig er meget ny, foreligger der endnu ikke en fast praksis for, hvordan man vil håndtere situationen for de mange, der tidligere ville have fået førtidspension, men nu i stedet vil skulle gennemføre ressourceforløb eller andet, indtil de bliver 40 år og måske kan få en førtidspension. Der vil formentlig være en del personer, som tidligere ville have fået en førtidspension og dermed opfyldte betingelserne for at få gældssanering, som ikke vil kunne få gældssanering fremover – og dermed oven i de øvrige problemer også vil have et stort gældsproblem.

Sanktioner

Der er i de senere år indført en række regler omkring mulighed for sanktioner over for borgere, som af den ene eller den anden grund ikke lever op til alle de pligter, de har efter lovgivningen på socialområdet og beskæftigelsesområdet. En sanktion vil som regel være, at man mister sin indkomst i kortere eller længere tid. Den manglende overholdelse af regler kan for eksempel være, at man ikke møder op til et møde, man er indkaldt til, eller ikke møder op til en eller anden form for aktivering, nyttejob eller lign.

For mange socialt udsatte kan det være svært at overskue at skulle åbne breve – især hvis brevene kommer digitalt – og dermed holde øje med alt det, der kommer, og vide, hvornår de skal møde hvor. Mange har også svært ved at overholde aftaler osv. Særligt for mange misbrugere, psykisk syge og andre meget udsatte grupper kan det være en væsentlig del af deres problemer, at de ikke kan overholde aftaler, og de er derfor ekstra udsat for at blive mødt med sanktioner.

Indimellem, når der iværksættes sanktioner fra beskæftigelsesdelen af den offentlige forvaltning, vil den sociale del af den offentlige forvaltning efterfølgende gå ind og få ophævet sanktionerne igen – men typisk vil den socialt udsatte i en periode have stået uden indkomst og derfor ikke fået betalt sin husleje eller været kommet ud i gæld for at få råd til andre leveomkostninger. Den øgede brug af sanktioner vil derfor i mange tilfælde føre til, at socialt udsatte får et stigende gældsproblem.

Hamid, 48 år

Hamid er 48 år, lider af PTSD og skizofreni. Hamid er flygtet til Danmark og er blevet tilkendt flygtningestatus som følge af flere års fængsling og tortur i hans hjemland. På de første møder hos Settlementets gældsrådgivning kunne Hamid ikke se op fra bordet og al dialog gik via hans bisidder.

Hamid var kontanthjælpsmodtager og med en samlet gæld på 330.000 kr. fordelt over 17 kreditorer, var der risiko for, at gælden ville vokse hurtigt. Settlementets gældsrådgivning kontaktede samtlige kreditorer og anmodede om henstand, ligesom de kontaktede kommunen og gjorde denne opmærksom på Hamids ønske om at søge førtidspension.

Hamid er nu blevet tilkendt førtidspension, og der er blevet tilkendt gældssanering. Om fem år vil Hamid have afdraget 36 procent af sin gæld, og resten af gælden vil blive saneret.

KAPITEL 11:

GÆLD FRA STRAFBAR HANDLING

Borgere, der dømmes for en strafbar handling, vil ofte ud over den straf, de får, også stå med en gæld. Det kan dels være selve straffen, der består helt eller delvist i en bøde, dels kan der være sagsomkostninger, som i nogle typer straffesager kan beløbe sig til mange hundredetusinde kroner, og der kan også være erstatning til ofre. Det er overordentligt svært at komme ud af en sådan gæld.

Det er fra lovgivers side gjort klart, at det skal være vanskeligt at få en eftergivelse eller gældssanering af gæld, der stammer fra forbrydelser. Begrundelsen er naturligvis, at man skal mærke konsekvenserne af den strafbare handling, man har foretaget, og derfor ikke skal kunne komme af med den gæld, der stammer fra straffesagen, så snart straffen er udstået.

På den anden side ønsker man også fra samfundets side, at personer, der er blevet straffet, skal resocialiseres i samfundet og gerne skulle have klare incitamenters til at komme i gang med at leve et liv uden ny kriminalitet. Stor gæld kan ofte være med til at fastholde folk i en kriminalitet, fordi det for mange er svært at overskue, hvordan de skal opbygge et nyt liv og klare sig, hvis de står med stor gæld, som de ikke har nogen udsigt til at komme ud af.

Man bør derfor se på, om der skal ændres i disse regler. Det kunne for eksempel være ved, at man gav udvidet mulighed for, at man kunne hjælpe fra Kriminalforsorgens side i forhold til at rådgive omkring gæld, samt ved at man fik styrket kompetencerne hos Kriminalforsorgen omkring gældsrådgivning og gældssanering - eller fik et øget samarbejde med de gratis gældsrådgivninger.

Man bør også se på, om der skal lempes i forhold til lovgivningen, således at det understreges, at det skal være muligt at få eftergivet eller gældssaneret gæld, der stammer fra en forbrydelse. Her kunne det for eksempel indgå som et element i overvejelserne, om man fra Kriminalforsorgens side, socialforvaltningens side eller andre, der har kontakt med den pågældende borger, anbefaler, at der gives en eftergivelse eller gældssanering.

I oktober 2014 har regeringens Udvalg om Forebyggelse og Resocialisering udgivet: *Betænkning om sagsomkostninger i straffesager, betænkning nr. 1547*. I betænkningen oplyses det, at ca. 64.000 skyldnere har gæld til det offentlige i form af sagsomkostninger ved straffesager, men kun cirka halvdelen af disse skyldnere har betalingsevne.

Udvalget bemærker, at der i dag er en samlet gæld fra sagsomkostninger på over 2 milliarder kroner, og at en stor del af denne gæld forventes aldrig at blive inddrevet. Udvalget anbefaler på den baggrund at indfører en ordning, hvor personer uden betalingsevne får eftergivet sagsomkostninger, hvis de i en periode efter dommen ikke begår ny kriminalitet.

En sådan ordning vil være et vigtigt skridt, men det skal dog understreges, at betænkning 1547 alene behandler spørgsmålet om sagsomkostninger. Spørgsmålet om for eksempel bøder eller erstatning til ofre behandles ikke i betænkningen. Disse poster kan imidlertid virke lige så hæmmende for en resocialisering, og det bør derfor overvejes, om reglerne for gældssanering og eftergivelse af anden gæld opstået i forlængelse af en straffesag, tillige bør lempes.

KAPITEL 12:

INTERNATIONALE EKSEMPLER

Danmark var i 1984 det første land, der indførte muligheden for gældssanering. Baggrunden var blandt andet meget store gældsproblemer i landbruget, hvor man ønskede, at landmænd skulle have en nem adgang til at få saneret deres gæld, således at de kunne fortsætte med at drive landbrug.

Gældssanering er dog siden også blevet brugt af mange andre – og i langt højere grad af borgere, der ikke driver virksomhed, end det var forventet ved ordningens start.

Andre nordiske lande som Norge, Sverige og Finland indførte først gældssanering cirka 10 år senere, men de indførte så samtidig også mulighed for gældsrådgivning. I de andre nordiske lande havde man en opfattelse af, at når man i de år gennemførte en kraftig liberalisering af finansmarkedet, hvor det blev langt lettere at optage lån, og der dermed blev en større risiko for, at borgere kom ud i store gældsproblemer, så havde samfundet også et ansvar for at sikre, at borgerne fik hjælp med disse gældsproblemer.

I de andre nordiske lande har man også løbende set på, om reglerne skulle justeres på baggrund af de erfaringer, man efterhånden gjorde sig.

Man har altså permanent gældsrådgivning i de andre nordiske lande, hvor alle borgere kan henvende sig og få hjælp til at få et overblik over deres gæld og få råd om, hvordan de kan komme ud af gælden. Der er lidt forskellige regler for gældssanering i henholdsvis Norge, Sverige og Finland, men et element er, at man har mulighed for en frivillig gældsordning, hvor man altså får hjælp til at forhandle med sine kreditorer om en frivillig ordning. Såfremt det ikke lykkes at opnå en frivillig ordning med kreditorerne, er der en mulighed for at gennemføre en tvungen ordning. I Norge og Sverige ligger gældssaneringsordningen ikke i retten, men derimod hos en administrativ myndighed. I Norge hos Namsmanden, og i Sverige hos Kronofogden.

NORGE

I Norge foregår ordningen ved, at man først forsøger selv – eventuelt med hjælp fra den kommunale gældsrådgivning – at aftale en ordning med kreditorerne. Såfremt det ikke lykkes at indgå en aftale med kreditorerne, henvender man sig til Namsmanden, som så hjælper med at forsøge at få en frivillig ordning med kreditorerne. Mens Namsmanden arbejder med det, har man ro fra kreditorerne, som ikke må opkræve betaling. Dog må borgeren selvfølgelig heller ikke bruge de penge, der ellers skulle anvendes til betaling til kreditorerne i denne periode. Såfremt kreditorerne ikke vil være med til en frivillig gældssanering, kan borgeren derefter gå videre til tingsrätten, der svarer til den danske byret, som så skal tage stilling til en tvungen gældssanering. Tingsrätten er også klageinstans, såfremt den administrative myndighed, Namsmanden, afviser at medvirke til en frivillig gældssanering. De afgørelser, der træffes i tingretten, kan påklages til lagmannsretten, der svarer til landsretten i Danmark.

Der er den store forskel fra de danske regler, at man i Norge ikke behøver at være i arbejde for at kunne få gældssanering. Praksis er dog, at langt de fleste af de, der søger og får gældssanering, faktisk er i arbejde. Der er også den forskel fra de danske regler, at man i Norge i to år efter den normale gældssaneringsperiode på fem år kan ophæve gældsanereringen, hvis borgeren for eksempel vinder i lotto eller arver en større sum penge.

SVERIGE

I Sverige er der gældsrådgivning i alle kommuner, og den kommunale gældsrådgivning kan hjælpe borgeren med at forsøge at få en frivillig aftale med kreditorerne. Hvis det ikke lykkes at få en frivillig aftale, kan borgeren gå til Kronofogen og søge om at få en tvungen gældssanering. Man kan klage til tingsrätten, der svarer til byretten i Danmark. Der er i Sverige ikke krav om, at man skal være i arbejde for at kunne få gældssanering, men hvis man ikke er i arbejde, skal man have været arbejdsløs i mindst to år.

En gældssanering i Sverige varer normalt fem år, men hvis der kommer ændringer i gældssaneringsperioden, er det muligt at få forlænget perioden, for eksempel hvis man mister sit arbejde og dermed kan betale et mindre beløb. Men det gælder også omvendt, at hvis ens økonomi bliver væsentlig forbedret, så kan sagen også revurderes, så man skal betale mere end oprindeligt fastsat.

FINLAND

I Finland er der lovpligtig gældsrådgivning i alle kommuner, som kan hjælpe borgerne, blandt andet med at søge om at få en frivillig aftale med kreditorerne. Såfremt man ikke kan få en frivillig aftale, kan man søge om gældssanering i tingsrätten, der svarer til byretten i Danmark. Man skal have forsøgt at få en frivillig aftale, før man kan få gældssanering i Finland. Man skal også være insolvent, og man skal have afhændet sine forskellige værdier. Man kan i Finland godt få gældssanering, selvom man ikke er i arbejde eller har en anden stabil indtægt. Men hvis man er arbejdsløs, skal man have været det i en længere periode, før man kan få gældssanering.

En gældssanering i Finland varer normalt fem år, men kan blive forlænget, for eksempel hvis man ejer en bolig, hvor man jo så betaler af på gælden i boligen. Hvis borgerens økonomiske forhold ændrer sig undervejs i gældssaneringen, for eksempel fordi man får en øget indkomst, arver penge eller vinder i lotto eller lign., så skal man betale mere til kreditorerne. Det skal en gang årligt gennemgås, hvordan økonomien ser ud, sådan at eventuelle ekstra indtægter kan komme kreditorerne til gode i et vist omfang.

KAPITEL 13:

ANBEFALINGER

1. GÆLDSRÅDGIVNING

1.1 Permanent gældsrådgivning:

I øjeblikket er gældsrådgivning finansieret af satspuljemidler og har projektkarakter. Der er behov for en anerkendelse af, at der permanent er behov for gældsrådgivning, og der derfor skal findes en permanent finansiering.

Det er samfundsmæssigt meget dyrt, at så mange mennesker er endt i uoverskuelig gæld. Det forværrer for mange deres fattigdom og sociale udsathed. En god permanent gældsrådgivning vil derfor være en god samfundsmæssig investering, der på længere sigt vil give både langt bedre livskvalitet for mange mennesker og færre udgifter i såvel det sociale system som sundhedsvæsenet. Og i øvrigt også i retsvæsenet.

1.2 Uddannelse og kvalitetssikring af gældsrådgivere:

I dag findes der ingen uddannelse for gældsrådgivere og ingen retningslinjer, vejledninger eller andet for, hvilke kvalitetskriterier gældsrådgivninger og gældsrådgivere skal leve op til. De borgere, der opsøger gældsrådgivere, er ofte i dyb krise, socialt udsatte og meget skrøbelige. De har ofte sammensatte problemer, og rådgivning kan have vidtrækkende konsekvenser.

Det kan stille rådgiverne i store både etiske, juridiske og praktiske dilemmaer, og derfor er der brug for opkvalificering. Det er nødvendigt at udvikle kvalitetsmål, der tager højde for såvel de frivillige gældsrådgivere, de ansatte i gratis gældsrådgivninger, som de professionelle gældsrådgivere, der tager penge for rådgivningen.

Man kan i overvejelserne inddrage elementer som uddannelse på forskellige niveauer, etiske regler, certificering, ansvarsforsikring eller en lignende ordning, evt. med statsstøtte og en klageinstans.

Der bør oprettes en egentlig kompetencegivende uddannelse som gældsrådgiver. Derudover bør der også udvikles efteruddannelsesmoduler til de mange med andre typer uddannelse, for eksempel socialrådgivere, jurister, økonomer, revisorer og bankuddannede, der ønsker at arbejde som gældsrådgivere. Endvidere bør der sikres uddannelse/kurser til de mange, der arbejder frivilligt i de gratis gældsrådgivninger.

Desuden bør man se på, hvordan gældsrådgivning kan indgå som en fast del af socialrådgiveruddannelsen.

En certificering/kvalitetssikring af gældsrådgivninger vil blandt andet kunne indeholde krav til uddannelse til forskellige typer af rådgivning. Der er forskel på at skulle yde en helt indledende rådgivning eller hjælp til opstilling af budget og så at skulle bistå med en ansøgning om gældssanering.

Man bør også se på problemerne omkring kommunale gældsrådgivninger, da de ansatte både skal varetage kommunens interesse i at få sit tilgodehavende hjem og borgerens interesse i at få den bedst mulige gældsrådgivning. Det giver nogle såvel etiske som juridiske problemer. Herunder også i forhold til tavshedspligt med de oplysninger, borgeren kommer med.

1.3 Offentlig hjemmeside:

Der bør oprettes en offentlig hjemmeside om gæld, med permanente midler til en løbende opdatering. På denne hjemmeside bør man kunne få overblik over mulighederne for gældsrådgivning, reglerne

for gældssanering, eftergivelse m.v. – med links til andre relevante hjemmesider. Desuden bør man kunne få basal vejledning om de vigtigste oplysninger om reglerne for inddrivelse af gæld og mulighederne for at håndtere sin gæld og komme ud af sin gæld.

En sådan hjemmeside skal både kunne bruges af borgere og af personale, der møder udsatte borgere.

SKAT har allerede i dag nogle af disse oplysninger liggende på deres hjemmeside, www.skat.dk, men man skal ned igennem flere undermenuer for at finde det.

SKAT, fogedretterne, gældsrådgivningerne og andre, der arbejder med området, bør inddrages i såvel udarbejdelse som den løbende opdatering af hjemmesiden.

Da der ofte er tale om udsatte borgere og borgere i alvorlig krise, der har brug for disse oplysninger, bør der lægges en del kræfter i at gøre oplysningerne let tilgængelige evt. med brug af videoer, grafik m.v.

2. EN LOV OM GÆLD

I dag findes reglerne om gæld i forskellige love, og gældsrådgivning er stort set ikke lovreguleret.

Reglerne for gældssanering står i konkursloven, der ellers primært handler om virksomheder, om hvordan de kan forsøge rekonstruktion, eller hvordan deres konkursbo skal behandles. Det er nogle helt andre situationer og hensyn end i gældssanerings-sager.

Reglerne for inddrivelse af privat gæld står delvist i inkassoloven.

Retsplejeloven har den helt grundlæggende bestemmelse vedrørende tvangsinddrivelse af gæld, § 509 transgbeneficiet, og desuden en række regler om inddrivelse af gæld via fogedretten.

Inddrivelsesloven indeholder reglerne for inddrivelse og eftergivelse af offentlig gæld. Men der findes også regler om offentlig gæld i diverse andre love og bekendtgørelser.

Det kunne være godt at få en lov om gæld og gældsrådgivning, så det bliver nemmere for borgere, rådgivere og andre på området at få overblik over området.

3. NEMMERE ADGANG TIL GÆLDSSANERING

3.1 Gældssanering midt i kaos:

Der bør være en mulighed for at få gældssanering eller lignende ordning, når man står midt i kaos. Det er svært for de fleste at forstå, at man i dag først kan få gældssanering, når man har fået løst sine problemer, fået fast arbejde og bolig, og der er gået flere år, uden at man har stiftet ny gæld.

Det bør overvejes om en sådan ordning – og måske gældssanering i det hele taget – fortsat bør ligge hos domstolene. Eller om det ville være bedre anbragt i et forvaltningsmæssigt regi, måske hos kommunerne eller statsforvaltningerne. Dog selvfølgelig således, at afgørelser kunne indbringes for domstolene, ligesom andre forvaltningsafgørelser, hvis man mente, de var forkerte.

En sådan nemmere adgang eller "for-gældssanering" kunne for eksempel bestå i, at der blev fastsat en fast procentsats af ens indkomst, som man skulle betale. Sådan, at hvis indkomsten stiger, vil betalingen også stige. Eller man kunne indføre en ordning om, at man skal komme en gang om året og forklare om udviklingen i ens situation, og så bliver der fastsat en betaling for det kommende år.

En anden mulighed kunne være, at man i reglerne om gældssanering indførte en regel svarende til § 13, stk. 6, i inddrivelsesloven, "det er synd for reglen". Så der kunne gives gældssanering, selvom betingelserne ikke var opfyldt, hvis retten vurderede, at det samlet set ville kunne forbedre borgerens sociale situation.

En tredje mulighed kunne være at indføre en særlig form for gældssanering for socialt udsatte, ligesom man har det for borgere, der søger gældssanering i forbindelse med konkurs/rekonstruktion af virksomhed. Her kan der for eksempel godt gives gældssanering af helt ny gæld, der stammer fra konkursen. Ved en sådan gældssanering stilles der ikke krav om, at den fremtidige arbejdssituation og boligsituation skal være afklaret. Til gengæld kan gældssanerings sagen genoptages, hvis der kommer en væsentlig forbedring i borgerens økonomiske forhold, normalt med mere end 1.000 kr. månedligt. En sådan type gældssanering løber normalt kun i tre år, hvilket er to år mindre end en normal gældssanering.

3.2 Mulighed for gældssanering af gæld fra strafbar handling:

Det er meget svært at få gældssaneret gæld, der stammer fra en strafbar handling. Men når den pågældende har afsonet sin straf og er godt i gang med at blive resocialiseret til et liv uden kriminalitet, så er en stor gæld en væsentlig barriere. Derfor bør man se på om reglerne skal lempes. Evt. så der for eksempel skal være en erklæring fra kriminalforsorgen, sagsbehandler eller en anden person, der bistår borgeren. Som oplyst ovenfor er der netop kommet en ny betænkning, der tager fat i problemet. Men den ser kun på sagsomkostninger og ikke på anden gæld fra strafbare handlinger.

3.3 Mulighed for retshjælp og bisidder:

For mange socialt udsatte er det helt uoverskueligt at skulle søge gældssanering, og mange er bange for at skulle møde i retten. Der bør derfor være mulighed for dels at få retshjælp til at søge gældssanering og dels at retshjælpe og gældsrådgivninger kan sende en bisidder med i retten. Det vil kræve øgede ressourcer i forhold til i dag. I hvert fald på den korte bane. Men hvis flere får gældssanering og derefter får en langt bedre livssituation, så kan det samfundsmæssigt være en god investering.

Man kan i særlige tilfælde for eksempel ved psykiske lidelser få fri proces til gældssanering og få beskikket en advokat, men det er sjældent, at den mulighed benyttes. Og det er langt fra altid, at det er nødvendigt med en advokat, det kan i mange tilfælde klares med en bisidder.

3.4 Mulighed for hjælp til at overholde gældssanering:

Når man har fået en gældssanering, skal man normalt betale et fast beløb hver måned til en bankkonto og så en gang om året sende et beløb til sine kreditorer. For mange udsatte borgere kan det være svært at overskue. Der bør derfor være en mulighed for at få hjælp til dette for eksempel fra en kontaktperson eller lignende.

Kommunerne har mulighed for at administrere borgernes huslejebetaling. Det kunne være en mulighed at udvide den ordning til også at omfatte betaling under en gældssanering.

4. SIKRE AT MAN HAR NOK TILBAGE AT LEVE FOR

4.1 Muligheden for lønindeholdelse på 400 kr. hos hjemløse og andre bør fjernes:

Inddrivelsesloven om offentlig gæld, der kom for knap 10 år siden, var et stort fremskridt, da den fastsatte klare regler om, at man normalt ikke må foretage lønindeholdelse hos borgere på kontanthjælp og lignende lave ydelser, hvor man ikke har råd til at betale af på gæld.

Men i 2011 blev der indført en mulighed for at foretage lønindeholdelse på 400 kr. månedligt hos kontanthjælpsmodtagere for en række gældsposter, for eksempel afgift (bøde) for at køre med tog uden billet, parkeringsafgift og licens. Begrundelsen var, at disse udgifter skal afholdes af det månedlige rådighedsbeløb, så det måtte der være råd til. Men man forholdt sig ikke til, at det er meget sjældent at en kontanthjælpsmodtager har så højt et rådighedsbeløb, som der er fastsat i inddrivelsesbekendtgørelsen.

Man forholdt sig heller ikke til, at rigtig mange hjemløse kører med tog i mange timer for at få varme og have et sted at opholde sig. Og det er meget sjældent, at de har billet. Derfor kan de hurtigt oparbejde en gæld på mange tusinde kroner, nogle gange over 100.000 kr. I forhold til gæld af den størrelse er en månedlig lønindeholdelse på 400 kr. som en dråbe i havet. Men for den hjemløse er 400 kr. om måneden rigtig mange penge, som de har svært ved at undvære. Man kan søge om henstand, men mange udsatte borgere kender ikke den mulighed og har heller ikke overskud til at opsøge hjælp til at gøre det.

4.2 Klare regler for hvordan andre myndigheder skal håndtere gæld, indtil det sendes til SKAT:

Før en offentlig gæld sendes til SKAT til inddrivelse vil den myndighed, der har et tilgodehavende, forsøge selv at inddrive gælden. Det er meget forskelligt, hvordan det foregår, og det kan have store konsekvenser for borgerne.

For eksempel kan man i nogle situationer få en særlig boligstøtte for at kunne blive i sin bolig. Hvis der er tale om en ejerbolig eller andelsbolig, gives boligstøtten med delvis tilbagebetalingspligt. Men det er samtidig fastsat, at hvis man i tre år ikke er i stand til at betale, så bortfalder denne gæld.

Der opstår imidlertid problemer, hvis sagen behandles forkert i samspillet mellem kommune og SKAT, når kommunen oversender gælden til SKAT. Hvis ikke de korrekte oplysninger medsendes og gælden oversendes efter de korrekte bestemmelser, så risikerer borgeren, at SKAT foretager udlæg i ejerboligen og evt. kræver den på tvangsauktion. Hvilket er det stik modsatte af, hvad formålet var med, at kommunen bevilligede boligstøtten.

Der bør derfor udarbejdes klare regler og vejledninger og foretages en oplysende indsats for at sikre, at formålet med reglerne opnås.

4.3 Justering af rådighedsbeløb:

De rådighedsbeløb, der er fastsat i inddrivelsesbekendtgørelsen og også anvendes i sager om gældssanering er oprindeligt fastsat på baggrund af undersøgelser foretaget af forbrugermyndighederne af, hvad det rent faktisk koster at leve i Danmark.

Disse undersøgelser er imidlertid for længst sparet væk. Selvom rådighedsbeløbene hvert år reguleres med den almindelige satsregulering, så er det ikke sikkert, at det afspejler den faktiske udvikling i leveomkostninger. Det kunne for eksempel være, at prisen på basisvarer stiger mere end prisen på tv, køleskab m.v.

Det bør derfor overvejes at genindføre jævnlige undersøgelser af, hvad det egentlig koster at leve i Danmark, som grundlag for en justering af rådighedsbeløb for eksempel hvert tredje år.

5. OPLYSNINGSPLIGT FOR SKAT

5.1 Årlige gældsoversigter fra SKAT:

Banker, realkreditinstitutter og andre professionelle pengeudlånere har pligt til hvert år at sende en årsopgørelse til de borgere, der skylder dem penge, hvor man kan se, hvor stor gælden er, og hvor mange renter der er løbet på i løbet af året. SKAT har ikke en sådan forpligtelse. Mange borgere, især udsatte borgere, har derfor intet overblik over, hvad de skylder til det offentlige.

SKAT bør derfor pålægges en oplysningspligt svarende til bankernes, hvor hver gældspost skal oplyses for sig, så man kan se, hvad man skylder til hvilken myndighed, og hvornår gælden stammer fra.

Og der bør være mulighed for, at borgerne løbende kan se deres gældsoversigt, ligesom man kan se sine bankkonti på Netbank.

5.2 Opprioritering af inddrivelsesvejledningen – også i en læs-let udgave:

Inddrivelsesvejledningen er et redskab, hvor reglerne for inddrivelse af offentlig gæld bliver forklaret med bindende virkning for SKAT. Her kan borgere, rådgivere og andre på området se hvad praksis er, og der bliver optrykt principielle afgørelser fra for eksempel Landsskatteretten. SKAT har i 2013 slået alle sine vejledninger sammen til én juridisk vejledning.

Hvor inddrivelsesvejledningen oprindeligt var et nemt opslagsværktøj med gode og hurtige søgemuligheder, så er det nu en del af en meget besværlig og langsom hjemmeside, hvor det er svært at finde det, man skal bruge. For udsatte borgere er det nærmest umuligt.

Der bør derfor afsættes midler til at opprioritere inddrivelsesvejledningen, så den bliver nem at søge i. Og evt. også udarbejde en læs-let udgave, hvor de vigtigste oplysninger for gældsramte borgere fremgår.

For eksempel bør det være meget nemt at finde satserne for rådighedsbeløb til brug for en betalingssevneberegning og tabellen for lønindeholdelse. Man skal nemt kunne se, hvilke udgifter man kan trække fra i en betalingssevneberegning, og hvilke man kan ikke. Det skal være muligt at se praksis i eftergivelsessager, så man hurtigt kan vurdere, om der kunne være en mulighed for eftergivelse, eller det er stort set udelukket.

5.3 Indberetning af fradragsberettigede indbetalinger:

Banker, realkreditinstitutter og andre professionelle pengeudlånere har pligt til hvert år at indberette til SKAT, hvad der har været af fradragsberettigede renter. Det er derfor stort set kun borgere, der driver virksomhed, som for alvor gennemgår deres årsopgørelse fra SKAT og tjekker, om de har fået de rigtige fradrag. Og hvis man er socialt udsat med store gældsproblemer, så er det sjældent, man

overhovedet er i stand til at få det nødvendige overblik over, hvad man har krav på af fradrag.

Derfor bør især SKAT, men også gerne andre offentlige myndigheder, have pligt til at indberette fradragsberettigede indbetalinger. Det kan for eksempel være indbetaling af børnebidrag eller betaling af renter.

6. STRAMMERE REGULERING AF DEN FINANSIELLE SEKTOR

6.1 Loft over ÅOP (renter og gebyrer):

Der bør være en grænse for, hvor dyrt det er at låne penge. Rigtig mange borgere, især socialt udsatte, kan ikke overskue, hvad det egentlig koster at låne penge. Derfor bør der være en lovfastsat grænse.

6.2 Straf til banker, der trækker på lønkontoen:

Løn, kontanthjælp, dagpenge m.v., der skal gå til husleje og mad, er efter lovgivningen beskyttet mod, at dem, man skylder penge, tager ens indkomst straks, man har modtaget den. Hvis man begynder at spare pengene op, er det selvfølgelig noget andet.

Men mange banker, der har misligholdte lån, trækker alligevel på lønkontoen, straks der er gået penge ind. Og så er der ikke råd til husleje og mad. Hvis man klager, får man til sidst pengene tilbage, men det kan godt tage flere måneder, og så kan man være sat ud af sin bolig imens.

Det bør derfor overvejes, om det skal udløse et strafgebyr til banken, hvis de uberettiget trækker på lønkontoen. Indtægten fra strafgebyret kan så evt. gå til gældsrådgivning.

6.3 Ret til budgetkonto:

Alle borgere har ret til at få oprettet en lønkonto, så man kan modtage sin løn/dagpenge/kontanthjælp eller anden indkomst. Men man har ikke ret til at få en budgetkonto.

For de fleste med økonomiske problemer er det en stor hjælp at få en budgetkonto. En del indtægter og udgifter er ikke de samme hver måned, og det er derfor en fordel at få udsvingene i indtægter og udgifter udjævnet via budgetkontoen, så man på lønkontoen har det samme beløb til mad, tøj m.v. hver måned.

Der bør derfor indføres en ret til at få en budgetkonto, ligesom man har ret til at få en lønkonto. Det indebærer selvfølgelig ikke, at man har ret til at få kredit. Man må sørge for at få tilrettelagt budgetkontoen, så der løbende er penge nok til at betale de udgifter, der kommer. Det vil være en oplagt opgave for gældsrådgivninger at hjælpe udsatte borgere med dette.

6.4 Frivillig registrering i RKI/Experian og andre debitorregistre:

For mange borgere, der har det svært økonomisk, og mange borgere med psykiske lidelser, udviklingshæmning eller andet, der gør det svært at overskue sin økonomiske situation, kan det være en fordel frivilligt at blive registreret i RKI eller andre debitorregistre, så man ikke kan oprette gæld, kontokort m.v.

Men RKI/Experian og de øvrige debitorregistre har endnu ikke villet oprette en sådan mulighed. Der bør derfor lægges et pres på for at få dem til det.

6.5 Prioritering af krav:

Man kunne overveje at indføre en prioritetsrækkefølge for betaling af gæld i forbindelse med fogedsager, gældssanering, m.v., ligesom man har ved konkurs. Således at for eksempel offentlig gæld kommer før privat gæld og så til sidst gæld, der stammer fra lån ydet helt uden sikkerhed eller uden at undersøge borgerens økonomiske situation.

7. OPLYSNING VIA KAMPAGNER MV.

Der er stor uvidenhed om gæld. Og det er stadig behæftet med stor skam at fortælle, at man har gæld. Rigtig mange gældsramte opsøger ikke hjælp og foretager sig de helt forkerte ting, fordi de ikke ved, hvad de skal gøre. For eksempel tror mange, at det er strafbart ikke at betale, hvad man skylder, og fortsætter derfor med at betale på en gæld, de ikke har råd til at betale, for eksempel fordi de er blevet arbejdsløse. De optager så ny gæld for at have råd til mad og husleje, og det hele vokser ud af kontrol.

Der er derfor brug for en stor oplysningsindsats, ligesom der for eksempel jævnligt gennemføres oplysningskampagner vedrørende alkohol, rygning m.v.

8. DIVERSE

8.1 Gratis insolvenserklæring:

Det koster 175 kr. at få udskrevet en erklæring fra fogedretten om at man er insolvent og derfor ikke har råd til at betale på sin gæld. En erklæring, der er god at kunne sende som dokumentation til de øvrige kreditorer for at få henstand med gælden. Men mange gældsramte har ikke råd til at betale de 175 kr. Da der i dag reelt er tale om, at fogeden skal trykke print på sin computer, og så kommer der en udskrift ud af maskinen, så burde det være muligt at yde den service gratis.

8.2 Beskyttelse af personer med hemmelig adresse/ny identitet:

Når man søger gældssanering, så offentliggøres ens navn og adresse i Statstidende, hvis der bliver indledt gældssanering. Det kan give store problemer, hvis man har hemmelig adresse eller helt ny identitet, fordi man er truet af vold. Det bør derfor undersøges, om der kan findes en anden løsning i de tilfælde. Ligesom der bør indføres en mulighed for, at man kan afholde møde med kreditorerne i sagen, uden at borgeren er til stede.

KAPITEL 14:

NOTER, HERUNDER OVERSIGT OVER VÆSENTLIGE LOVE, BEKENDTGØRELSE M.V

De cases, der er gengivet i rapporten, er indsamlet fra de gældsrådgivninger, der har indgået i følgegruppen for arbejdet med denne rapport. Navnene er opdigtede for at sikre anonymitet.

Betalingssevneberegning i rapporten er et fiktivt eksempel.

Relevante love mv.

- Retsplejeloven, særligt § 509
- Konkursloven, der rummer bestemmelserne om gælds-sanering
- Gældsinddrivelsesloven, lov om inddrivelse af gæld til det offentlige.
- Lov om aktiv socialpolitik, særligt §§ 81 a, 81 b og 95
- Lov om børne- og ungeydelse § 11, stk. 2
- Lov om individuel boligstøtte § 49
- Forældelsesloven
- Bekendtgørelse om gældssanering
- Inddrivelsesbekendtgørelsen, bekendtgørelse om ind-drivelse af gæld til det offentlige
- Bekendtgørelse om kommunernes opkrævning af tilbagebetalingskrav efter lov om aktiv socialpolitik og § 70 f, stk. 10, i lov om en aktiv socialpolitik
- SKAT's juridiske vejledning, hvori inddrivelsesvejledningen indgår (findes på SKAT's hjemmeside)

Denne rapport er skrevet for Rådet for Socialt Udsatte med henblik på at give en kort indføring i regler og praksis, samt de problemer, der er, særligt for socialt udsatte.

Rådet nedsatte en følgegruppe af praktikere fra en række gældsrådgivninger, der har givet værdifulde indspark undervejs og har bidraget med de anonymiserede cases, der indgår i rapporten.

I følgegruppen har deltaget: Sandy Madar fra Den Sociale Retshjælp, Morten Nielsen fra Sekstanten, Betina Sand fra Missionen blandt Hjemløse, Eva Tetzlaff og Feline Tietgen fra Settlementets Gældsrådgivning, Mette Stockholm Pedersen og June Crondahl fra KFUM's Sociale Arbejde, Maia Skov fra Frelsens hær, Anette Mathiasen fra Forbrugerrådet TÆNK samt medlem af Rådet for Socialt Udsatte, Hanne Thomsen

Denne rapport er langt fra udtømmende i forhold til gældende regler og praksis for gæld, gældsinddrivelse, gældssanering, eftergivelse m.v. Der er således en række undtagelser fra hovedregler, særlige tilfælde i praksis m.v., som ikke er medtaget. Det er alene formålet at gengive hovedtræk, således at ikke-jurister kan danne sig et indtryk af området.

De, der måtte ønske en uddybende juridisk gennemgang, henvises til gældende love, regler og praksis samt juridisk faglitteratur. I forhold til gældssanering henvises særligt til "Gældssanering i 30 år" af Torben Kuld Hansen og Lars Lindencrone Petersen.

Rapporten er skrevet af advokat Line Barfod, der har 25 års erfaring med området. Der er ydet god bistand fra advokatfuldmægtig Steven Vildgaard Hansen, advokatsekretær Marianne Jensen og advokatsekretær Monique Marie Filus.

**RÅDET FOR
SOCIALT
UDSATTE** Rådet for Socialt Udsatte
Bredgade 25F, 4. sal
1260 København K
www.udsatte.dk
post@udsatte.dk